

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ
Κ Α Ι
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ
1790 - 1821

ΠΟΛΥΧΡΟΝΗ Κ. ΕΝΕΠΕΚΙΑΗ
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Βιέννης

1

Ἐπισημαίνεται ὁ Νεόφυτος Δούκας καὶ αἱ προσπάθειαι τοῦ πρὸς ἐπανέκδοσιν τῆς παυθείσης «Ἐφημερίδος» τῶν ἀδελφῶν Μαρκιδῶν Πούλιου. Ὁ αὐστριακὸς λογοκριτὴς Χάλλ ὑποβάλλει ἴδιον σχέδιον ἐκδόσεως ἐλληνικῆς ἐφημερίδος. Ὁ Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ, ἐκδίδει τελικῶς τὰς «Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη» καὶ τὸν «Ἑλληνικὸν Τηλέγραφον».

Μᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς πολλὰς προγενεστέρας ἐργασίας μετὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου τῆς Βιέννης, καὶ νὰ συμπληρώσωμεν διὰ τῆς δημοσιεύσεως νέων ἐγγράφων τὰς περιπετείας καὶ τοὺς ἀγῶνας ὑπάρξεως τῶν ἐλληνικῶν ἐφημερίδων «Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη» καὶ «Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος» τῶν ἐτῶν 1811 καὶ ἐφεξῆς.*

Ἡ παῦσις τῆς πρώτης ἐλληνικῆς «Ἐφημερίδος» τῶν Μαρκιδῶν Πούλιου ὑπῆρξε δραματικὴ διότι προηγήθη μία ἄνισος ὅσον καὶ ἀγρία πάλη μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ἐκδοτῶν τῆς καὶ τοῦ Ἰησοῦτου ἀποστολικοῦ ἐξάρχου καὶ πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστρίας παρὰ τῆ Ὑψηλῆ Πύλης Χέρμπερτ - Ράτκην. Ὁ ἰκανώτατος αὐτὸς διπλωμάτης εἶχε τὸ προνόμιον πολλῶν κληρικῶν, — ὁ ἴδιος εἶχε ἀποδεχθῆ τὸ σχῆμα τοῦ τάγματός — νὰ σκεπάζουν μετὰ τὸ μαῦρον τῶν ράσο ἀγρία ἔνστικτα καὶ πάθη πού τότε μόνον ἤρεμοῦν ὅταν συμβῆ τὸ κακὸ. Τὰς εἰδήσεις περὶ τῆς δραματικῆς πτώσεως τοῦ πρώτου δημοσιογραφικοῦ ὄργάνου τῶν Ἑλλήνων, πού ἦλθαν εἰς φῶς ἀπὸ τὰ κατὰλοιπα τοῦ Σπυριδωνοῦ Λάμπρου, θὰ τὰς συμπληρώσωμεν ἄλλην φοράν καὶ πάλιν ἐπὶ τῆ βάσει τῆς ἀλληλο-

* Αἱ ἐν λόγῳ ἐργασίαι, ὡς καὶ ἡ παροῦσα, ἐδημοσιεύθησαν ἀρχικῶς ὑπὸ μορφήν ἀρθρῶν εἰς τὴν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν τὸ «Βῆμα» διαρπαγεῖσαι κατὰ καιροὺς ὑπὸ ἐπιτηδεῖων ὀλίγων σχέσιν ἔχοντων μετὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ ἥθος τοῦ ἐπιστήμονος. Τελικῶς συνεκεντρώσαμεν τὰς σποράδην ἐπὶ τοῦ θέματος μελέτας μας βάσει τῶν ἐρευνῶν ἡμῶν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βιέννης εἰς τὸν τόμον «Beiträge zur politischen und kulturellen Geheimtätigkeit der Griechen in Wien vor dem Griechischen Aufstand», Βερολῖνον 1960 (Berliner Byzantinistische Arbeiten, Band 20 — Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin). Μέρος τῶν γερμανικῶν ἐγγράφων τὰ ὅποια ἐχρησιμοποίηθησαν ἐν μεταφράσει εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην, ἐδημοσιεύσαμεν ἐν πρωτοτύπῳ εἰς τὴν ἐργασίαν μας «Neue Quellen und Forschungen zur Geschichte und Kultur der Griechen in Oesterreich», Βερολῖνον 1960 (Probleme der Neugriechischen Literatur, Band 2 — Berliner Byzantinistische Arbeiten, Band 15).

ΠΟΛΥΧΡΟΝΗΣ Κ. ΕΝΕΠΕΚΙΑΗΣ

Ἐγενήθη τὸ 1919 εἰς τὴν Ἀμισὸν τοῦ Πόντου σπουδᾶς κλασσικὴν φιλολογοῖαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Βιέννης. Ἀνεκλήθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τὸ 1946 εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης καὶ ἀκολούθως ὑφηγητὴς τῆς βυζαντινῆς καὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας (1949). Ὡς ὑπότροφος τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως εἰδικεῖται εἰς τὴν Σορβόννην εἰς τὰς βυζαντινὰς καὶ νεοελληνικὰς σπουδὰς. Ἐκτεταμέναι ἐρευναι τοῦ νέου ἐπιστήμονος εἰς τὴν Γαλίαν, Ἰταλίαν, Αὐστρίαν, Γερμανίαν, Ὁλλανδίαν, Ἀγγλίαν, Οὐγγαρίαν καὶ Ἑλλάδα διεφώτισαν πολλαπλῶς τὴν δρᾶσιν τῶν Ἑλλήνων λογίων τῆς Διασποράς ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν τελευταίων Παλαιολόγων καὶ μέχρι τῆς προσφάτου ἐποχῆς. Εἰδικώτερον αἱ μορφαὶ τοῦ Ρήγα Βελεστινῆ, τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντου, Ἰωάννου Καποδίστρια καὶ τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου διεφωτίσθησαν ἀρκούντως διὰ τῶν ἐρευνῶν του. Ἐδῶσε πολλὰς διαλέξεις εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς πρωτεύουσας καὶ ἔλαβε μέρος εἰς διεθνῆ συνέδρια. Ἀπὸ τοῦ 1960 ὀνομασθεὶς καθηγητὴς διδάσκει εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης ἔνθα καὶ διαμένει μονίμως, ἐπισκεπτόμενος τακτικὰ τὴν Ἑλλάδα δι' ἐρεῦνας καὶ ἀνάπαυσιν κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας.

γραφίας τοῦ Ράτκην πρὸς τὴν Καγκελλαρίαν τῆς Βιέννης. Πάντως τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1798 ἐπαύθη ἡ «Ἐφημερίς» μετὰ ὀκτῶ ἐτῶν βίον πλήρη ἀγῶνων καὶ ὑπηρεσιῶν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ ὅταν ὁ Ράτκην ἐπληροφόρει ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὴν Βιέννην ὅτι «ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ρασσιδὸς ἐφέντης καὶ ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης λίαν εὐχαρίστως ἤκουσαν τὴν εἶδησιν περὶ παύσεως τῆς ἐλληνικῆς ἐφημερίδος» πολλοὶ ἐκ τῶν Τούρκων θὰ ἐσκέφθησαν ὅτι ἀπηλλάγησαν ἐπὶ τέλους διὰ μίαν μακρὰν περίοδον τουλάχιστον ἐνὸς ἐπικινδύνου ἀγωνιστικοῦ ὄργάνου πού τὸ ἀφῆρεσαν μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Ράτκην ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ πράγματι, ἀπὸ τοῦ 1798 μέχρι τοῦ 1811 ὅτε ἐξεδόθησαν ὁ «Λόγιος Ἑρμῆς» καὶ αἱ «Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη» δὲν μᾶς ἦτο γνωστὸν μέχρι σήμερον ἂν ἔγιναν προσ-

ΡΙΖΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Έγεννήθη εις τὸ Μουζάκιον τῆς Καρδίτσης κατὰ τὸ ἔτος 1907. Ἀπεφοίτησεν ἐκ τοῦ ΣΤ' Γυμνασίου Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ἔτος 1925. Τὸ ἔτος 1926 διωρίσθη εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἐποικισμοῦ Μακεδονίας ἐνθα εὐδοκίμως ὑπηρετήσας μέχρι τοῦ 1927, ὅτε ἐστρατεύθη, ὑπηρετήσας ἐπὶ διετίαν εἰς τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ εἰς Τρίκαλα τῆς Θεσσαλίας. Ἀποστρατευθεὶς διωρίσθη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, τοποθετηθεὶς εἰς τὸ Ὑποκατάστημα Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὸ ἔτος 1930 μετετέθη εἰς τὸ Κεντρικὸν Κατάστημα τῆς Τραπεζῆς, ὑπηρετήσας μέχρι τοῦ ἔτους 1956, ὅτε ἀπεσπάσθη εἰς τὴν Ξενοδοχειακὴν Ἐταιρείαν τῆς Τραπεζῆς «Ἀστήρ», τοποθετηθεὶς ὡς Διευθυντὴς τῶν Ξενοδοχειακῶν ἐγκαταστάσεων Ρόδου ἕως τοῦ ἔτους 1960, ὅποτε ἐπανήλθεν εἰς Ἀθήνας τοποθετηθεὶς ὡς προσωπάρχης τοῦ Κεντρ. Καταστήματος τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς. Ἀπολαμβάνει μεγάλης ἐκτιμῆσεως τῶν συμπολιτῶν του.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ

Πρόην Διευθυντὴς τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Ἐγεννήθη εἰς Λάρισαν. Υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐγγαμος ἄνευ τέκνων. Ἐσπούδασε Νομικά. Νεώτατος εἰσήλθε κατόπιν διαγωνισμοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τοποθετηθεὶς εἰς τὸ ὑποκατάστημα Τρικάλων. Μετὰ διετὴ ἐκεῖ ὑπηρεσίαν μετετέθη εἰς τὸ ὑποκατάστημα Λαρίσης ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἀγροτικὴν πίστιν. Τῷ 1917 προήχθη εἰς ὑποδιευθυντὴν τοῦ Ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Βόλου. Διηύθυνε ἐπὶ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τὸ ὑποκατάστημα τῆς ἰδίας Τραπεζῆς ἐν Ἀλμυρῷ. Ἐν συνεχείᾳ προήχθη εἰς Διευθυντὴν τοῦ ἐν Λαρίσῃ Ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Τὸ ἔτος 1946 προήχθη εἰς Διευθυντὴν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς καὶ τέλος τὸ ἔτος 1952 ἀπεχώρησε τῆς Ὑπηρεσίας. Μελέται: «Ὁ αὐτόνομος Ὄργανισμός Ἀγροτικῆς Πίστewας Κερκύρας». «Τὸ Ταμεῖον Γεωργικῶν Ἀσφαλίσεων».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς Τύρναβον τῆς Λαρίσης τὸ 1913. Τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του διήνυσεν ἐν Λαρίσῃ. Τὸ 1932 ἐνεγράφη εἰς τὴν Φυσικομαθηματικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τὸ 1943 ἐτοποθετήθη εἰς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν, τὸ 1946 ἐπεδόθη εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ τμήματος Ἡλιακῆς Φυσικῆς τοῦ Ἀστρονομικοῦ Ἰνστιτούτου. Τὸ 1947 μετέβη πρὸς μετεκπαίδευσιν εἰς Γαλλίαν, ἐργασθεὶς εὐδοκίμως εἰς τὸ Ἀστροφυσικὸν Ἀστεροσκοπεῖον τῆς Medon ὑπὸ τὸν καθηγητὴν B. Lyot καὶ παρακολουθῶν τὰς παραδόσεις τοῦ καθηγητοῦ A. Dauviller. Ἐπανήλθεν εἰς Ἑλλάδα τὸ 1949. Ἀνεκηρύχθη ἀριστοῦχος διδάκτωρ. Μετέβη ἐπανειλημμένως εἰς Γαλλίαν, Ἰταλίαν, Βέλγιον, Ὀλλανδίαν καὶ Ἠνωμένας Πολιτείας. Ἀπὸ τοῦ 1954 τυγχάνει Ὑφηγητῆς τῆς Ἀστρονομίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἔχει γράψει τριάκοντα περίπου επισποδύστους μελέτας σχετικὰς μὲ τὸν κλάδον του, ἑλληνιστί, γαλλιστί καὶ ἀγγλιστί.

ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕ

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΣΥΡΜΑΚΕΖΗΣ

Έγεννήθη εις τὰ ἱστορικὰ θεσσαλικά Ἀμπελάκια κατὰ τὸ ἔτος 1912. Ἀπεφοίτησε κατὰ τὸ ἔτος 1930 ἐκ τοῦ Γυμνασίου Λαρίσης καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1932 διωρίσθη εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ὅπου καὶ ὑπηρέτει μέχρι σήμερον μὲ τὸν βαθμὸν τμηματάρχου. Κατὰ τὸ ἔτος 1962 τιμηθεὶς ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του ἐξελέγη Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου Ὑπαλλήλων Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Πτυχιούχος τῆς Παντείου Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, καὶ Τραπεζιτικῶν Σπουδῶν. Ἐφορος Λέσχης Θεσσαλῶν ἀπὸ τοῦ 1960. Ὁ Ἀλκιβιάδης Συρμακέζης διακρίνεται διὰ τὴν ἀνιδιοτελεῆ δραστηριότητα, τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσει πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, οὐδέποτε ὀκνῶν νὰ προσφέρῃ τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας του καὶ τὴν ἀμέριστον συμβολὴν του εἰς Σωματεῖα κοινωφελῆ, δρᾶσιν Γονέων καὶ Κηδεμόνων, Ἐκδρομικὰ καὶ Φιλανθρωπικὰ. Ἡ τοιαύτη πολυτίμος δραστηριότης του ἐκτιμᾶται παρ' ὅσων παρακολουθοῦν τὰς προσπάθειάς του.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ

Ἐκ Καστρακίου τοῦ Νομοῦ Τρικάλων. Ἐσταδιοδρόμησεν εἰς τοὺς Σιδηροδρόμους, ἀνελθὼν μετὰ μακρὰν καὶ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς ἱεραρχίας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1934 μετατεθεὶς εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Διοίκησιν τῶν Σιδηροδρόμων ἀπεσπᾶσθη ἀργότερον εἰς τὸ ἴδρυθὲν τότε Ὑπουργεῖον Σιδηροδρόμων καὶ αὐτοκινήτων, ὅπου ὑπηρετήσεν ἐπὶ μακρὸν, ἐπιδείξας ἀξίεπαινον δρᾶσιν διὰ τὴν ὁποίαν ἔτυχεν τιμητικῶν διακρίσεων. Τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὴν Θεσσαλίαν ἐν γένει καὶ ἰδιαιτέρως ἢ πρὸς τὴν Δυτικὴν Θεσσαλίαν ἀγάπη του ἐξεδηλώθη ποικιλοτρόπως, ὥστε ἐφημερίδες, περιοδικὰ, ὀργανώσεις δὲν παρέλειψαν νὰ ἐκφράσουν ἐπανεπιλημμένως τὰς καλλιτέρας τῶν κρίσεων. Ὁ Δυτικοθεσσαλὸς Βασίλειος Γιαννούλης, ἰδιωτεύων πλέον, μετὰ ὑπερτεσσαρακονταετῆ εὐδόκιμον σταδιοδρομίαν, δὲν παραλείπει νὰ ἐπιδεικνύῃ ποικιλοτρόπως τὸ ἀμέριστον ἐνδιαφέρον του εἰς τὴν ἀγαπητὴν του Θεσσαλίαν.

ΝΩΝ ΘΕΣΣΑΛΩΝ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ἐγεννήθη 1901 ἐν Λαρίσῃ ἀπεφοίτησε τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Ἀγυῖας. Ἐγκατεστάθη οἰκογενειακῶς εἰς Ἀθήνας τῷ 1910. Ἀπεφοίτησε τοῦ ἐν Ἀθήναις Πρακτικοῦ Βαρβακείου Λυκείου καὶ προσελήφθη εἰς τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν τῷ 1919. Τὸ ἔτος 1953 διωρίσθη εἰς Ἐθνικὴν Τράπεζαν κατόπιν τῆς συγχωνεύσεως εἰς τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τὸ 1958 εἶναι προϊστάμενος τοῦ Τμήματος Προσωπικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ ἀπὸ τοῦ 1960 Ὑποδιευθυντῆς τῆς Διευθύνσεως Προσωπικοῦ τῆς Τραπεζῆς ταύτης. Τῷ 1964 ἀπεχώρησε τῆς Τραπεζῆς λόγῳ ὀρίου ἡλικίας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1963 εἶναι μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς Ὑποθηκῶν. Ὁ Ἰωάννης Δημητρίου καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὑπαλληλικῆς του σταδιοδρομίας ἐπέδειξεν ἐξαιρετον ἦθος καὶ ἀκάματον ἐργατικότητα. Διὰ τοῦτο ἐξετιμήθη πάντοτε τόσοσιν ὑπὸ τῶν προϊσταμένων, ὅσων καὶ τῶν ὑφισταμένων του. Ἀξιόλογος ὑπῆρξε καὶ ἡ κοινωνικὴ του δρᾶσις.

πάθει να έκδοθουν έλληνικαί έφημερίδες εις την Βιέννην. Τά 13 έτη αυτά απέτέλουν ένα κενόν εις την ιστορίαν του έλληνικού Τύπου τής Βιέννης, κενόν, όχι διότι έμεσολάβησεν αποθάρρυνσις ή αδράνεια των Έλλήνων, αλλά διότι μόλις σήμερα και δι' αυτής τής οδοῦ θα γίνουν γνωστά τά έγγραφα που μάς αποδεικνύουν ότι οί "Έλληνες ανεγνώρισαν σχετικῶς ένωρις την δύναμιν του Τύπου και προσπάθησαν με κάθε τρόπον από του 1790, ότε έξεδόθη ή «Έφημερίς», μέχρι και τής συστάσεως του έλληνικού κράτους, να μη τους φύγη ή δύναμις αυτή από τά χέρια. Έπομένως υπήρχε και εις τους "Έλληνας πρό τής Έπαναστάσεως ένας έσωτερικός σύνδεσμος προς κάθε παράγοντα προόδου και πολιτιστικής διαφωτίσεως, μία σχέσις μόνιμος, αδιάκοπος, ή όποία πρέπει να τονίζεται έπαρκῶς εις κάθε νέαν ιστορίαν του έλληνικού Τύπου τής όποίας αντικείμενον δέν πρέπει να είναι άπλῶς ή άπαρίθμησις των κατά καιρούς έκδοθεισών έλληνικῶν έφημερίδων. Υπάρχει και μία «έσωτερική» ιστορία του Τύπου άφανής, αλλά πάντως υπάρχει.

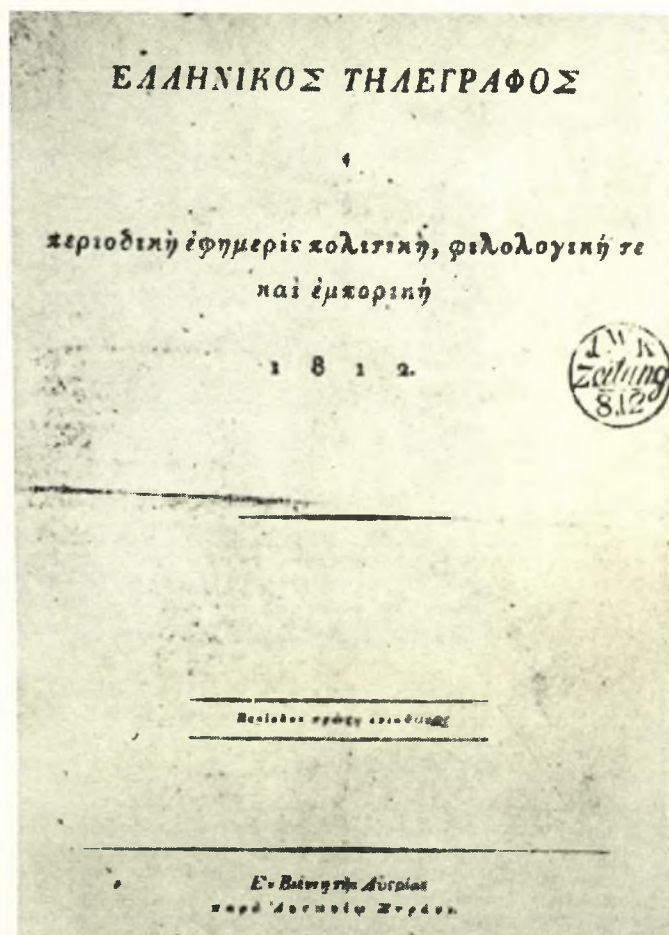
*

Μετά την παῦσιν τής «Έφημερίδος» τό 1798 και την απέλασιν εκ τής Αυστρίας του Γεωργίου Πούλιου, που ειχε τυπώσει τά επαναστατικά φυλλάδια του Ρήγα, μετά 6 έτη, τό 1804, γίνεται ή πρώτη προσπάθεια έκδόσεως νέας έλληνικῆς έφημερίδος εις την Βιέννην. Έάν ό βαρώνος Χέρμπερτ φόν Ράτκηνλ, δέν ειχε αποθάνει τό 1802, θα προσεπάθει βεβαίως να τορπιλλίση την ύπόθεσιν. Κυρίως θα τον έπειράζε τό γεγονός, ότι την φοράν αυτήν ένας "Έλληνας ρασοφόρος θέλει να έκδώση μίαν έφημερίδα. Η αίτησις περι άδειας δια την έκδοσιν τής έλληνικῆς έφημερίδος τό 1804 φέρει πράγματι την γνησίαν ύπογραφήν ένός "Έλληνος ρασοφόρου: του Νεοφύτου Δούκα.

"Ότι ό πολυγραφώτατος και αξιόλογος αυτός λόγιος ήτο ένας άνθρωπος δραστήριος και με πείσμα, τό απέδειξε όταν, άφου έδέχθη εις τό Βουκουρέστι μερικά γερά κτυπήματα στο κεφάλι από φανατικούς δημοτικιστάς και έχρειάσθηκε τρία όλόκληρα χρόνια να αναρρώση από τά σοβαρά του τραύματα, έξηκολούθησε να είναι εις τάς γλωσσικάς του αντιλήψεις αρχαϊστής, να ύβρίζη και να ύβρίζεται με την θερμην που απαιτούσε ή ορθοδοξία των γλωσσικῶν άγώνων τής εποχῆς.

'Ό Νεόφυτος Δούκας ήτο 'Ηπειρώτης. Έγεννήθη τό 1760 εις τά άνω Σουδενά του Ζαγορίου, περιεβλήθη κατόπιν τό μοναχίχον σχήμα του ιερέως και ήλθε εις την Βιέννην τό 1803 ως έφημέριος τής εκκλησίας του 'Αγίου Γεωργίου. Έδῶ ανέπτυξε μίαν θαυμαστήν παραγωγικότητα. Έξέδωσε πλήθος αρχαίων συγγραφέων, την δεκάτομον παράφρασιν του Θουκυδίδου με τάς καλὰς της σημειώσεις, έργα γραμματικά, παιδαγωγικά και διδακτικά ακόμη. Έκεινο που μάς ένδιαφέρει έδῶ είναι ή μέχρι τουδε άγνωστος προσπάθειά του να έκδώση και έλληνικήν έφημερίδα.

'Ιδου ή μετάφρασις του σχετικού έγγραφου από τον φάκελλον του 'Υπουργείου Έξωτερικῶν και τής Αυστριακῆς Καγκελαρίας του έτους 1804. Γράφει εις την αίτησίη του ό Δούκας:

«Προς την Σεβαστήν Καισαροβασιλικήν Κυβέρνησιν τής Κάτω Αυστρίας.

'Ό ύποφαινόμενος παρακαλῶ εὔσεβάστως όπως του χορηγηθῆ ή άδεια να έκδώση έν Βιέννη μίαν έφημερίδα εις έλληνικήν γλώσσαν και να του επιτραπῆ ώσαύτως ή ταχυδρομησίς της προς τους συνδρομητάς. 'Ό αϊτων ύποστηρίζει την παράκλησίη του δια των έξῆς λόγων:

Π ρ ὠ τ ο ν : Καί προηγουμένως υπήρχε μία τοιαύτη έφημερίς τής όποίας ή περαιτέρω έκδοσις άπηγορεύθη άπλῶς έξ αιτίας μιᾶς συμπτώσεως. Δ ε ὕ τ ε ρ ο ν : Μία καλῶς συντασσομένη έφημερίς είναι πάντοτε ένα ώφελιμότατον μέσον δια την προαγωγήν των κρατικῶν συμφερόντων και χρησιμεύει όχι όλιγώτερον δια την διάδοσιν ώφελίμων γνώσεων.

Τ ρ ί τ ο ν : 'Επειδή ή έν λόγω έφημερίς θα υπόκειται όπωσδήποτε εις την έπίσημον λογοκρισίαν, δέν θα είναι δυνατόν έπομένως δια τής κυκλοφορίας της να παραβλαφθουν κατά ένα οίονδήποτε τρόπον τά κρατικά συμφέροντα. Τ έ τ α ρ τ ο ν : Εις την Βιέννην έκδίδονται όπωσδήποτε ξενόγλωσσοι έφημερίδες, ως λ.χ. γαλλικαί, ιταλικαί, προς ώφέλειαν και ψυχαγωγίαν του κοινου. Τό γεγονός τουτο δίδει την έλπίδα εις τον ύποφαινόμενον ότι ή εκπλήρωσις τής παρακλήσεως του εκ μέρους των άρμοδίων αρχῶν δέν θα προσκρούση εις δυσκολίας και κολακεύεται να πιστεύη εις τουτο, διότι — Π έ μ π τ ο ν : Δια τής πωλήσεως τής έφημερίδος θα εισρεύσουν εις την Αυστριαν σημαντικά χρηματικά ποσά από την Μολδαβίαν, την Βλαχίαν, Τουρκίαν, Μακεδονίαν, 'Ελ-

ρικόν οὔτε ἄλλου εἴδους φύλλον, διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὁποίου ἔχουν τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον οἱ κληρονόμοι τῆς ἐταιρείας Γκέλι. Εἶπεν ἀκόμη ὁ ἀρμόδιος τοῦ πρακτορείου ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐφημερίδος, ἀφοῦ θὰ προορίζεται αὐτὴ διὰ τὰς πλέον ἀπομεμακρυσμένας χώρας καὶ ἐπομένως δὲν θὰ ἐνδιαφέρῃ τοὺς ἐντοπίους ἀναγνώστας.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκδίδονται ἐδῶ εἰς τὴν Βιέννην καὶ ἄλλαι ξενόγλωσσοι ἐφημερίδες καὶ ὑποβάλλονται οὕτως ἢ ἄλλως εἰς τὴν λογοκρισίαν, εἶμαι καὶ ἐγὼ τῆς γνώμης ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν κατὰ τὰ ἀνωτέρω νὰ χορηγηθῇ κάλλιστα εἰς τὸν αἰτούντα ἡ ἄδεια περὶ ἐκδόσεως μιᾶς ἐλληνικῆς ἐφημερίδος δις τῆς ἐβδομάδος.

Ἐν Βιέννῃ, 2 Σεπτεμβρίου 1804
Φερδινάνδος βαρῶνος φὸν ΣΑΛΛΑ».

Παρὰ τὴν θετικὴν ἀπάντησιν τοῦ πρακτορείου ἐφημερίδων ἔπρεπε, φαίνεται, νὰ ἐρωτηθοῦν καὶ ἄλλαι ὑπηρεσίαι, κυρίως ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν σκοπιμότητα τῆς ἐκδόσεως μιᾶς ἐλληνικῆς ἐφημερίδος. Τὴν 11ην Σεπτεμβρίου 1804 συνιστᾷ ἡ Κυβέρνησις τῆς Κάτω Αὐστρίας τὴν αἴτησιν τοῦ Δούκα εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ Βοημικὸν Πολιτικὸν Γραφεῖον καὶ στηριζομένη εἰς τὴν σύστασιν τοῦ πρακτορείου ἐφημερίδων ἐκφράζει τὴν ἐξῆς κρίσιν της: «Θεωροῦμεν σκόπιμον σχετικῶς μὲ τὴν ἔγκρισιν τῆς ἐλληνικῆς ἐφημερίδος, ἡ ὁποία ἐξεδίδοτο ἄλλωστε καὶ ἄλλοτε ἐδῶ, καὶ θὰ εἶναι χρήσιμος ἀσφαλῶς ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεως καὶ ἰδίως διὰ τοὺς ἐν Βιέννῃ ἐμπορευομένους Ἕλληνας καὶ Τούρκους, νὰ ὑποβάλετε τὴν αἴτησιν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ σεβαστοῦ Ἐπιμελητοῦ Ἀστυνομίας, ἀρμοδίου διὰ τὴν λογοκρισίαν τῶν ἐφημερίδων».

Καὶ ἡ ὑπόθεσις κατέληξε ἐκεῖ, ἀπ' ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ: εἰς τὴν πολιτικὴν ἀστυνομίαν. Τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1804 ζητεῖ τὸ πολιτικὸν γραφεῖον τῆς Βοημίας τὴν γνώμην τοῦ ὑπουργοῦ Σούμεραβ καὶ αὐτὸς γράφει τὴν 17ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὸ ἐξῆς ἔγγραφον πού ἔθεσε ἓνα ἄδοξον τέρμα εἰς τὴν ὑπόθεσιν.

«Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν
Ἄντικαγκελλάριον φὸν Κομπέντλζ.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος Δούκας, ἐφημέριος τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Βιέννῃ, ἐπειδὴ σκέπτεται νὰ ἐκδώσῃ ἐδῶ μίαν ἐλληνικὴν ἐφημερίδα, ἀπετάθη δι' αἰτήσεώς του πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Κάτω Αὐστρίας διὰ τὴν ἀναγκαίαν ἄδειαν.

Τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον μοι ὑπέβαλε τὴν αἴτησιν μετὰ τῆς ἐκθέσεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Κάτω Αὐστρίας, ἡ ὁποία συνιστᾷ τὴν παροχὴν ἀδείας, καὶ μοῦ ζητεῖ τὴν γνώμην μου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἐν λόγῳ ἐφημερίς θὰ δημοσιεῖται, ὡς τονίζεται μόνον πολιτικὰς εἰδήσεις καὶ γεγονότα τῆς ἡμέρας, τῶν ὁποίων ἡ δημοσίευσίς ἢ μὴ ἀνάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἐπιμελητοῦ Ἐξωτερικῶν, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ φέρω τὴν ὑπόθεσιν κατ' ἀρχὰς εἰς γνώσιν τῆς Ἰμετέρας Ἐξοχότητος καὶ νὰ παρακαλέσω Ἰμᾶς, ὅπως μοι ἀνακοινώσῃτε, ἐὰν συνιστᾶται ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας ἡ ἐκδοσις μιᾶς ἐλληνικῆς ἐφημερίδος, προοριζομένης κυρίως διὰ τὴν Μολδαβίαν, Βλαχίαν, Ρωσίαν, Τουρκίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα.

λάδα καὶ ἐν μέρει καὶ ἀπὸ τὴν Ρωσίαν, ἐπειδὴ εἰς τὰς χώρας αὐτάς, ὅπου δὲν κυκλοφοροῦν πολλαὶ ἐφημερίδες, ὑπάρχει ἡ δικαιολογημένη ἐλπίς νὰ ἔχῃ μίαν ζωηρὰν ζήτησιν.

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ
ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ
Ἀρχιμανδρίτης καὶ ἐφημέριος
τῆς ἐν Βιέννῃ ἐλληνικῆς ἐκκλησίας.

Ἐὰς παρακολουθήσωμεν τώρα τὴν τύχην τῆς αἰτήσεως τοῦ Δούκα διὰ τῆς γραφειοκρατίας τοῦ διοικητικοῦ μηχανισμοῦ.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Κάτω Αὐστρίας ἀπέστειλε τὴν αἴτησιν τοῦ Νεοφύτου Δούκα περὶ ἐκδόσεως Ἑλληνικῆς ἐφημερίδος τὴν 30ὴν Ἰουλίου 1804 πρὸς τὸ Δημαρχεῖον, πού ἦτο ἀρμόδιον διὰ τὰ συντεχνιακὰ ζητήματα. Τὴν 2αν Σεπτεμβρίου 1804 ἔρχεται ἡ ἀπάντησις τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας, ἡ ὁποία ἀφοῦ ἀναφέρει τὸ περιεχόμενον τῆς αἰτήσεως τοῦ Δούκα καταλήγει εἰς τὴν ἐξῆς ἀπόφασίν της:

Ἐξετασθεὶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Βιέννῃ γερμανικοῦ πρακτορείου ἐφημερίδων ἐδήλωσεν, ὅτι ὡς μεσίτης δὲν ἔχει νὰ ἀντιτάξῃ τίποτε κατὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐλληνικῆς ἐφημερίδος, πού προτίθεται νὰ τυπώσῃ ὁ αἰτῶν δις τῆς ἐβδομάδος εἰς ἡμισυ τυπογραφικὸν φύλλον, ἀφοῦ μάλιστα, ὡς ἐδήλωσεν ὁ ἐκδότης της, δὲν θὰ εἶναι οὔτε ἐμπο-

Σχετικῶς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ αἰτοῦντος καὶ μέλλοντος συντάκτου τῆς ἐν λόγῳ ἐφημερίδος, πρέπει ἀκόμη νὰ σημειωθῆ ὅτι ὁ Νεόφυτος Δούκας παραμένει ἐν Βιέννῃ ὄχι ἀπὸ μακροῦ χρόνου, οὔτε καὶ κατέχει τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν, ἐπομένως δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀρῆται τὰς εἰδήσεις ἀπὸ τὰς ἐντοπίας ἐφημερίδας, αἱ ὁποῖαι ὑπόκεινται εἰς λογοκρισίαν.

Βιέννη, 17 Ὀκτωβρίου 1804

Βαρῶνος φὸν ΣΟΥΜΕΡΑΒ»

*

Λοιπόν; Θὰ δοθῆ ἡ ἄδεια ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν αὐτῆν τοῦ κ. ὑπουργοῦ πρὸς τὴν Καγκελλαρίαν; Ναὶ ἢ ὄχι; Ἀλλὰ ἡ Καγκελλαρία ἔχει αὐτὴν τὴν περίοδον ἐντελῶς ἄλλας φροντίδας. Αἱ στρατιαι τοῦ αὐτοστεφθέντος εἰς αὐτοκράτορα Ναπολέοντος εὐρίσκονται ἐν πορείᾳ πρὸς τὰ ἐδάφη τῆς Αὐστρίας. Εἶναι ἡ ἐποχὴ πού τὸ τραγικὸν πνεῦμα τῆς μουσικῆς Λοῦτβιχ φὰν Μπετόβεν ἔχει τελειώσει τὴν «Τρίτην» του, τὴν «Ἡρωϊκὴν» συμφωνίαν. Ἡ ἀφιέρωσις του πρὸς τὸν Ναπολέοντα δὲν ἔχει διαγραφῆ ἀκόμη εἰς τὸ ἐξώφυλλον. Ὅλοι περιμένουν τὸν Κορσικανὸν αὐτοκράτορα νὰ φέρῃ καὶ εἰς τὴν Βιέννην τὴν Ἐλευθερίαν καὶ τὰς δύο ἄλλας Γαλλίδας ἀδελφάς της. Ποιὸς ἔχει καιρὸν τώρα, ὡρα πολέμου, δι' ἑλληνικὰς ἐφημερίδας; Καὶ ὅμως ἡ πόθεις λαμβάνει μίαν ἀπροσδόκητον συνέχειαν.

Ἡ διοικητικὴ μηχανὴ εἰς τὴν παλαιὰν Αὐστρίαν ἐκινεῖτο πολὺ σιγά, παρομοιωδῶς σιγά. Ὁ ἴδιος ὁ Μέττερνιχ συνήθιζε νὰ λέγῃ ὅτι τὸ ἥμισυ τῶν ὑποθέσεων πού ἀπασχολοῦν τὰ ὑπουργεῖα λύεται αὐτομάτως ἐὰν ἀφήσῃ κανεὶς τοὺς σχετικούς φακέλους νὰ ἀναπαύονται εἰς τὰ συρτάρια. Ἡ ἀπάντησις λοιπὸν πρὸς τὸν Δούκα δὲν εἶχε ἔλθει ἀκόμη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1805, ὅταν αἴφνης τὴν 9ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ ὑπουργὸς Σούμεραβ ἀποστέλλει πρὸς τὸν ἀντικαγκελλαρίον τὸ κάτωθι καταπληκτικὸν ἔγγραφον:

«Ἐξοχώτατε κ. Ἀντικαγκελλάριε,

Ὁ λογοκριτὴς βιβλίων καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐνταῦθα Πρακτικοῦ Λυκείου Ἰωσήφ Φραγκῖσκος Χάλλ, ἀπετάθη πρὸς ἐμὲ μετὰ τὴν παράκλησιν νὰ τοῦ ἐπιτρέψω τὴν ἐκδοσιν μιᾶς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς αἰτήσεώς του τὴν ὁποῖαν ἐπισυνάπτω, θὰ εὐδοκῆσῃ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης νὰ συμπεράνῃ, ὅτι οὗτος ἀναφέρει πολλοὺς ἀποχρώντας λόγους, οἱ ὁποῖοι καθιστοῦν φανεράν τὴν ἀνάγκην, τὴν ὠφέλειαν καὶ τὰ συμφέροντα πού ἀπορρέουν διὰ τὸ Κράτος ἀπὸ τὴν ἐκδοσιν μιᾶς τοιαύτης ἐφημερίδος.

Ἐπειδὴ ὁ αἰτῶν θὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα του, ἀνταποκρινόμενος εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν Ἑλλήνων, μίαν μᾶλλον ἐμπορικὴν παρά πολιτικὴν χροιάν, δημοσιεύων ἐκ τῶν γεγονότων τῆς ἡμέρας ἐκεῖνα πού ἐδημοσίευσαν ἤδη αἱ ἐντόπια λογοκρινόμενα ἐφημερίδες, διαφαίνεται σαφῶς ὅτι ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν παρομοίαν αἴτησιν τοῦ Ἑλληνοῦ ἀρχιμανδρίτου Νεοφύτου Δούκα, τὴν ὁποῖαν ὑπέβαλον εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὴν 17ην Ὀκτωβρίου π.ἔ. χωρὶς νὰ εὐτυχῆσω νὰ ἔχω μέχρι στιγμῆς μίαν ἀπάντησιν — διαφαίνεται λοιπὸν, ὅτι ὁ λογοκριτὴς Χάλλ πρέπει ὅπωςδὴποτε νὰ προτιμηθῆ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν θὰ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ὅτι

οὗτος ὡς ἓνας γνωστός, εὖ φρονῶν καὶ κατέχων δύο ὑπευθύνους κρατικὰς θέσεις ὑπάλληλος, εἶναι ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Κράτους.

Ἐπειδὴ ἐν τούτοις δύναται τὴν ἐν λόγῳ ὑπόθεσιν νὰ κρίνῃ καὶ ἀποφασίσῃ κάλλιον ἢ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ὑποβάλλω Ὑμῖν τὴν αἴτησιν τοῦ Χάλλ, ἀναμένων τὴν κρίσιν σας ἐὰν πρέπει αὕτη νὰ ἐγκριθῆ ἢ οὐ.

Βιέννη, 9 Φεβρουαρίου 1805

Βαρῶνος φὸν ΣΟΥΜΕΡΑΒ»

Λοιπόν, τώρα μᾶς εἶναι ὅλα πλέον σαφῆ, πρὸ παντὸς ἡ τύχη τῆς αἰτήσεως τοῦ συμπατριώτου μας Δούκα. Ὅσοι ζοῦν ὡς ἄλλοδαποὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν γνωρίζουν ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον καταστρεπτικὴ σύγκρουσις ἀπὸ ἐκείνην τῶν συμπερόντων των μετὰ τὰ συμφέροντα ἐνὸς ἡμεδαποῦ, πρὸ παντὸς ὅταν ἡ τύχη τοῦ ξένου πρόκειται νὰ κριθῆ ἀπὸ ὑπαλλήλους Ὑπουργείων, δηλαδὴ ἀπὸ τὰ περίφοβα καὶ συμπλεγματικὰ ἐκεῖνα πλάσματα πού σκέπτονται τὸ Κράτος μόνον ὅταν πρόκειται νὰ λάβουν ἀρνητικὰς ἀποφάσεις. Τὸ ἔργον ὅμως τῆς ἱστορίας δὲν εἶναι ἡ ἀπονομὴ συμπαθείας, οὔτε πρὸς τὸν Δούκα, ἀλλὰ ἡ ἐξακρίβωσις γεγονότων. Ἄς προχωρήσωμεν λοιπὸν εἰς τὴν πραγματικότητα τῶν ἐγγράφων διὰ νὰ ἰδοῦμεν τί στοιχεῖα ἡμποροῦμεν νὰ κερδίσωμεν ἀκόμη ἀπὸ αὐτὰ διὰ τὴν ἄγνωστον καὶ πλήρη ἀγώνων ἱστορία τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου. Ὁ Αὐστριακὸς Χάλλ ἀπηύθυνε τὴν αἴτησίν του, διὰ νὰ ἔχῃ μεγαλύτεραν ἐπιτυχίαν, προσωπικῶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Φραγκῖσκον Β'. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ αὐτὸς αὐτοκράτωρ θὰ παραιτηθῆ, ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ Ναπολέοντος, τοῦ τίτλου τοῦ «Γερμανοῦ αὐτοκράτορος» καὶ θὰ γίνῃ «Φραγκῖσκος Α', αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας». Ἡ ἄκρως ἐνδιαφέρουσα αἴτησις τοῦ Χάλλ ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Μεγαλειότατε,

Ὁ ὑποφαινόμενος αἰτεῖται εὐπειθέστατα, ὅπως τοῦ χορηγηθῆ ἡ ἄδεια ἐκδόσεως ἐφημερίδος εἰς νεοελληνικὴν γλῶσσαν κατὰ τὸ συνημμένον σχέδιον. Ὁ αἰτῶν ὑποστηρίζει τὴν αἴτησίν του ὡς ἐξῆς:

Π ρ ῶ τ ο ν : Ἐκ τῶν πολυαριθμῶν καὶ διαφόρων ἔθνο-τήτων, αἱ ὁποῖαι ὡς ἀδιαίρετα μέλη τῆς Αὐστριακῆς Αὐτοκρατορίας κυβερνῶνται ὑπὸ τοῦ ἐπιεικοῦς σκῆπτρου τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ἀπολαύει ἐκάστη τῆς εὐνοίας νὰ ἐκδίδῃ ἐν τῇ ἰδίᾳ τῆς γλώσσης ἐν ἡ πλείονα περιοδικὰ φύλα, δι' ὧν δημοσιεύονται οἱ Νόμοι τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, αἱ διατάξεις, τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς ἐποχῆς καὶ γενικῶς ὅλαι αἱ εἰδήσεις, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν ἐν μέρει νὰ πληροφροῦν τὸ κοινόν, ἐν μέρει δὲ νὰ τὸ ψυχαγωγῶν κατὰ τὰς ἐλευθέρους του ὥρας κατὰ τρόπον ἀξιοπρεπῆ καὶ ἀβλαβῆ. Οὕτως, ἐκδίδονται ἐκτὸς πολλῶν μεγάλων ἐφημερίδων εἰς γερμανικὴν καὶ ἰταλικὴν γλῶσσαν, καὶ ἄλλαι εἰς βοημικὴν, πολωνικὴν καὶ οὐγγρικὴν, ἐνῶ καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀκόμη εἰσάγονται ἐφημερίδες. Πρὸ τίνος ὑπῆρχε ἐν Βιέννῃ καὶ ἓνα φύλλον εἰς νεοελληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐφημερίς» τῆς ὁποίας ὁ συντάκτης ὑποπέσας εἰς τινὰς ἀξιοποίνους ἐνεργείας ἐτιμωρήθη ὡς ὠφείλει, παυθείσης ἐν συνεχείᾳ καὶ τῆς ἐφημερίδος του. Ἐκτοτε στερεῖται τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐνὸς τόσο ἀξιολόγου καὶ ὠφελίμου δημοσιο-

γραφικού ὄργανου, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἠμποροῦσαν νὰ διαβά-
ζουν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν τοὺς και-
σαροβασιλικούς νόμους καὶ διατάξεις πού τοὺς ἐνδιαφέρουν
τόσον πολὺ ὡς ἐμπόρους. Στεροῦνται ἀκόμη ὅλας τὰς ἐσω-
τερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς εἰδήσεις πού θὰ τοὺς ἐνημέρωναν καὶ
θὰ τοὺς ἦσαν ἀναγκαῖα ἰδιαιτέρως διὰ τὰς ἐμπορικὰς των
ἐπιχειρήσεις. Οὕτως εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ διαβάξουν ξέ-
νας καὶ ἰδίως ἰταλικὰς ἐφημερίδας, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν εἶ-
ναι ποτὲ δυνατὸν νὰ ἀντικαταστασθῶσιν μίαν αὐστριακὴν
ἐφημερίδα, συντασσομένην καταλλήλως».

Ἄλλὰ ὁ λογοκριτὴς Χάλλ ἔχει νὰ μᾶς εἶπει πολλὰ ἀκόμη
ἐνδιαφέροντα πράγματα εἰς τὴν αἵτησίν του, τῆς ὁποίας τὸ
κείμενον δὲν πρέπει νὰ λείπει, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀπὸ
καμμίαν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου. Εἶναι ἓνα ζωντανὸ
ντοκουμέντο μιᾶς ἐποχῆς πού ἦτο καταδικασμένη εἰς θά-
νατον.

Ὁ Αὐστριακὸς λογοκριτὴς Χάλλ ὑποστηρίζει περαιτέρω
τὴν αἵτησίν του διὰ τὴν ἐκδοσὴν ἑλληνικῆς ἐφημερίδος διὰ
τῶν ἐξῆς ἐπιχειρημάτων.

Δ ε ὑ τ ε ρ ο ν : Ὁ ὑποφαινόμενος ἐργάζεται ἀπὸ ἐπτὰ
ἔτων ὡς λογοκριτὴς βιβλίων μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ ἐπι-
μελείας ἐκπληρῶν ἐπακριβῶς τὸ καθήκον του πρὸς ὅλους
τοὺς ἰσχύοντας νόμους τῆς λογοκρισίας. Ὡς ἐκ τούτου δύ-
ναταί τις, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς δεδοκιμασμένας ἀρχὰς τοῦ
αἰτοῦντος, νὰ ὑποθέσῃ δικαιολογημένως, ὅτι οὗτος θὰ ἐρ-
γασθῆ κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἐν λόγῳ ἐφημερίδος μετὰ τῆς
ἀπαιτουμένης προσοχῆς καὶ προφυλάξεως.

Τ ρ ῖ τ ο ν : Ὁ ὑποφαινόμενος ἔχει τὴν πρόθεσιν νὰ δώ-
σῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα μίαν μᾶλλον ἐμπορικὴν παρὰ πολι-
κὴν χροιάν, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες χρειάζονται μᾶλλον τοιαύτης
φύσεως εἰδήσεις ἢ ἱστορικὰς καὶ πολιτικὰς. Αἱ τελευταῖαι
θὰ ἐδημοσιεύοντο τότε μόνον, ἐὰν θὰ εἶχον ἤδη δημοσιευθῆ
εἰς μίαν ἄλλη λογοκρινομένην αὐστριακὴν ἐφημερίδα.

Τ ἔ τ α ρ τ ο ν : Ὁ ὑποφαινόμενος δηλοῖ ὑπευθύνως καὶ
κατὰ τρόπον πανηγυρικὸν ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ἔθιγε κάτι, τὸ
ὁποῖον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δώσῃ εὐκαιρίαν διαμαρτυρίας ἐκ
μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Π ἔ μ π τ ο ν : Τὸ αὐστριακὸν κράτος θὰ ἦτο δυνατόν νὰ
χρησιμοποιήσῃ τὴν ἐν λόγῳ ἐφημερίδα εἰς ὅλας τὰς παρου-
σιαζομένας εὐκαιρίας καὶ εἰς τὰς ἐν λόγῳ περιοχὰς διὰ τὰς
προθέσεις καὶ τοὺς σκοπούς του ὡς ἓνα ὄχημα, διὰ νὰ
προπαρασκευάσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις του.

Ἐ κ τ ο ν : Ἐπειδὴ ἡ ἐκδοσις μιᾶς τοιαύτης ἐφημερίδος
εἶναι συνδεδεμένη μετὰ μεγάλα ἐξοδα, θὰ παρεκάλει εὐσεβά-
στως ὁ αἰτῶν, ὅπως εἰς περίπτωσιν ὑψηλῆς ἐγκρίσεως τῆς
ἀδείας τοῦ ἐγκριθῆ συγχρόνως καὶ ἡ ἀποκλειστικότης αὐ-
τῆς, διὰ νὰ μὴ προσβληθῶσιν τὰ συμφέροντά του ἐξ αἰτίας
ἀνατυπώσεως ἢ δι' ἄλλων κερδομανῶν μεθόδων, καὶ ζημιωθῆ
ὡς ἐκ τούτου ἡ ὅλη ἐπιχείρησις.

Βιέννη, 30 Ἰανουαρίου 1805

ΙΩΣΗΦ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΧΑΛΛ
Καισαροβασιλικὸς λογοκριτὴς βιβλίων»

Ἴδου τώρα πῶς ἐφαντάζετο ὁ καλὸς αὐτὸς πατριώτης,
μῖαν ἑλληνικὴν ἐφημερίδα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αὐστρίας:
« Σχέδιον ἐφημερίδος εἰς νεοελληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τὸν

τίτλον «Εἰδήσεις διὰ τὴν Ἀνατολήν, ἱστορικῆς, ἐμπορικῆς
καὶ φιλολογικῆς φύσεως».

1. Ἱστορικαὶ εἰδήσεις.

α) Τὰ ἀξιολογώτερα γεγονότα τῆς ἐποχῆς, τοῦ ἐσωτερι-
κοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Θὰ καταβληθῆ μεγάλη προσοχή,
ὥστε νὰ δημοσιεύωνται μόνον ἐκεῖναι αἱ εἰδήσεις αἱ ὁποῖαι
δὲ θὰ προσέκρουον εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν καὶ οὐδὲ κατ'
ἐλάχιστον εἰς τὰς διατάξεις τῆς λογοκρισίας.

β) Ὡς ἐκ τούτου θὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐκεῖναι μόνον αἱ
πηγαί, τῶν ὁποίων ἔχει ἀναγνωρισθῆ ὁ ἀβλαβὴς χαρακτήρ,
ἐπομένως ἐφημερίδες, περιοδικὰ καὶ ἄλλα δημοσιεύματα,
πού ἔχουν ἐγκριθῆ ὑπὸ τῆς καισαροβασιλικῆς λογοκρισίας.

γ) Αἱ εἰδήσεις αὗται θὰ δημοσιεύωνται ἀπλῶς διηγημα-
τικῶς, κατ' οὐδένα τρόπον κριτικῶς. Διὰ τοῦτο θὰ ἀποφεύ-
γωνται αἱ ὑποθέσεις, ἐξετάσεις, κρίσεις καὶ γενικῶς ὁ κα-
λούμενος πολιτικὸς ὑποδαυλισμὸς.

δ) Θὰ καταβάλεται προσοχή, ἡ ἐφημερίς νὰ μὴ δημο-
σιεύῃ τίποτε πού θὰ προσέβαλε τὴν Ὑψηλὴν Πύλην καὶ θὰ
τῆς ἔδιδε τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαμαρτυρηθῆ. Ἐπειδὴ ἐλπίζε-
ται, ὅτι ἡ μεγαλύτερα κυκλοφορία τοῦ φύλλου θὰ γίνεταί
εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους, πρέπει νὰ ὑποτεθῆ
ὅτι ἡ ἐπιχείρησις τῆς ἐφημερίδος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀπομακρυ-
νθῆ ἀπὸ τὴν ὡς ἄνω ἀρχὴν τῆς, διότι τοῦτο θὰ ἦτο ἐναντίον
τῶν ἰδίων συμφερόντων τῆς.

2. Ἐμπορικαὶ εἰδήσεις.

α) Γνωστοποιήσεις τῶν εὐδοκιομένων ἐργοστασιῶν τῶν
Κρατῶν τῆς Α.Μ., κατόπιν, τῶν βιοτεχνιῶν, τῶν παραγο-
μένων ἐμπορευμάτων καὶ κυρίως τῶν χρησίμων διὰ τὰς
χώρας τῆς Ἀνατολῆς.

β) Περιγραφή τῆς νέας μόδας καὶ τῶν ἀρίστων εἰδῶν νεω-
τερισμοῦ πολυτελείας, περαιτέρω, καλλιτεχνικῶν προϊόν-
των, καταστημάτων ἐπίπλων, ἀμαξῶν κτλ. Κατὰ τὸ δυνατόν
θὰ δημοσιεύωνται σχέδια καὶ δείγματα.

γ) Νέαι ἐμπορικαὶ ἐταιρεῖαι, μεταβολαὶ τῶν ἤδη ὑπαρ-
χουσῶν, ἄλλαι ὑπὸ σχηματισμὸν καὶ μεγάλα ἐπιχειρήσεις.

δ) Νέοι νόμοι καὶ διατάξεις, ἀφορῶντες τελωνεῖα, συγ-
κοινωνίαν, σύνορα, ἐμπορικὰς καὶ συναλλαγματικὰς σχέ-
σεις, ἀπονομὴν νέων προνομίων κτλ.

ε) Κίνησις χρηματιστηρίων κατὰ τὰς εἰδήσεις τῶν ἐφη-
μερίδων τῆς Βιέννης καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

3. Φιλολογικαὶ εἰδήσεις.

α) Ἀγγελία ἢ καὶ κρίσις νέων βιβλίων ἐγκεκριμένων ὑπὸ
τῆς λογοκρισίας, εἰς ἀρχαίαν καὶ νέαν ἑλληνικὴν καθὼς καὶ
εἰς ἄλλας ἀνατολικὰς γλώσσας.

β) Ἄλλαι εἰδήσεις χρήσιμοι διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατο-
λῆς, φύσεως φιλολογικῆς, ὅπως διαγωνισμοί, ἐγγραφαὶ συν-
δρομητῶν κτλ.

Βιέννη, 30 Ἰανουαρίου 1805

ΙΩΣΗΦ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΧΑΛΛ
Καισαροβασιλικὸς λογοκριτὴς βιβλίων».

Εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν καλύτερον ὁδηγὸν καὶ
διαφωτιστὴν τῶν μυστικῶν τῆς αὐστριακῆς λογοκρισίας ἀπὸ
τὴν ἐκθεσὴν αὐτὴν τοῦ Χάλλ, πού ἐπὶ ἔτη ἔζησε ἀπὸ κοντὰ
τὸ σύστημα πού θὰ ὠδήγει εἰς τὴν Ἱερὰν Συμμαχίαν. Ἀλλὰ
τὸ σύστημα αὐτὸ κλονίζεται ἤδη ὑπὸ τὰ βλήματα τῶν πυ-

ροβόλων του Ναπολέοντος. Ἐνῶ τὰ τεῖχη τῆς Βιέννης σείονται ὑπὸ τὰς πρώτας προειδοποιητικὰς βολὰς τῶν Γάλλων, ἐγκαθίσταται ὁ Ναπολέων εἰς τὸ Σεμπρόν, τὰ θερινὰ ἀνάκτορα τῆς Μαρίας Θηρεσίας. Ἡ Βιέννη δοκιμάζει τὴν πρώτην γαλλικὴν κατοχὴν. Εἶναι Μάιος τοῦ 1805. Ἡ ὑπόθεσις τῆς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος ἀναβάλλεται ἀλλὰ δὲν λησμονεῖται, ὅπως θὰ μᾶς δείξουν ἄγνωστα ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1806.

*

Διὰ τῆς Εἰρήνης τοῦ Πρεσβούργου ἐτερματίσθη τὴν 25^{ην} Δεκεμβρίου 1805 ἡ κατοχὴ τῆς Βιέννης ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος. Ἡ Αὐστρία ἔλαβεν ὡς ἀποζημιώσιν τὸ Σαλτσβούργον ἀπὸ τὴν Βαυαρίαν, ὑποχρεωθείσα ὅμως νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὴν τὸ Τυρόλον, τὸ Φόραλμπεργκ, Πάσσαου καὶ ἄλλα ἐδάφη καὶ νὰ δεχθῇ τὴν προσάρτησιν τῆς Βενετίας εἰς τὸ δημιουργηθὲν Βασίλειον τῆς Ἰταλίας. Εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν αὐτὴν τῶν πολιτικῶν ἀναστατώσεων καὶ ἐνῶ ἔχει ἀρχίσει ὁ μοιραῖος πόλεμος τοῦ Ναπολέοντος ἐναντίον τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ρωσίας καὶ τὴν 14^{ην} Ὀκτωβρίου 1806 θρυμματίζονται ὑπὸ τῶν Γάλλων αἱ ἐχθρικαὶ στρατιαὶ παρὰ τὴν Ἰέναν καὶ τὴν Ἄουερστετ, εὐρίσκει ἡ Ἀστυνομία τῆς Βιέννης τὸν καιρὸν — σχεδὸν μετὰ δύο ἔτη — νὰ ἀσχοληθῇ καὶ πάλιν μετὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος. Ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις ἐκινδύνευε νὰ λησμονηθῇ, τὴν ὑπενημίξει ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας βαρῶνος Σούμεραβ εἰς τὸν συνάδελφόν του τῶν Ἐξωτερικῶν κόμιτα Στάντιον διὰ τοῦ ἐξῆς ἐγγράφου τῆς 24^{ης} Ὀκτωβρίου 1806:

«Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα
κόμιτα φὸν Στάντιον
Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν

Μέχρι τοῦ 1797 ἐξεδίδετο ἐν Βιέννῃ μία ἑλληνικὴ ἐφημερίς, προοριζομένη ἐν μέρει διὰ τοὺς ἑλληνικῆς καταγωγῆς ὑπηκόους τῆς Α. Μεγαλειότητος, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν Μολδαβίαν, τὴν Βλαχίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐν λόγῳ ἐφημερίς ἐτερμάτισε τὴν ζωὴν τῆς αἰφνιδίως, διότι ὁ συντάκτης τῆς ἐφυλακίσθη ἔνεκα συμμετοχῆς του εἰς τὸ γνωστὸν ἐπαναστατικὸν σχέδιον τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῆς Πύλης. Ἐκτοτε παρουσιάσθησαν πολλοὶ ἐνδιαφερόμενοι, οἱ ὅποιοι θὰ ἤθελαν νὰ συνεχίσουν τὴν ἐκδοσιν τῆς παυθείσης ἐφημερίδος. Μεταξὺ τούτων κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ὁ ἐνταῦθα λογοκριτῆς βιβλίων καὶ διευθυντῆς πρακτικοῦ λυκείου Φραγκῆσκος Χάλλ, ἓνας γνωστὸς νομοταγῆς καὶ μετὰ πατριωτικὰ φρονήματα ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος κατέχει τελείως τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν. Παρ' ὅλα ταῦτα ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ μὴ τοῦ χορηγήσω τὴν ἀδειαν τῆς ἐκδόσεως, πρὶν συνεννοηθῶ προηγουμένως μετὰ τὸ σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Εἰς τὸ σχετικὸν μου ἔγγραφο τῆς 9^{ης} Φεβρουαρίου τρέχοντος ἔτους δὲν εἶχον μέχρι στιγμῆς τὴν ἐπιθυμουμένην ἀπάντησιν.

Περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως μοῦ ὑποβάλλει, λοιπόν, τώρα κάποιος Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης, διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς, αἴτησιν μετὰ τὸ αὐτὸ θέμα. Ὡς ἐκ τούτου λαμβάνω τὴν τιμὴν, Ἐξοχώτατε, ὅπως εὐαρεστούμενος μετὰ πληροφορήσετε ἐὰν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν κρατικῶν συμφερόντων ὑπάρχη

ἀντίρρησης νὰ ἐκδοθῇ μία τιαύτη ἑλληνικὴ ἐφημερίς, λαμβανομένου ἰδιαίτερος ὑπ' ὄψιν ὅτι αὕτη δὲν θὰ δημοσιεῖ ἄλλας πολιτικὰς εἰδήσεις, παρὰ ἐκείνας τῶν ἐνταῦθα λογοκρινομένων ἐφημερίδων. Ἡ ἀπάντησίς σας θὰ μὲ ἔφερον εἰς θέσιν νὰ διεκπεραιώσω τὰς αἰτήσεις τῶν ἐνδιαφερομένων ἅπαξ διὰ παντός.

Βιέννη, 24 Ὀκτωβρίου 1806

Βαρῶνος φὸν ΣΟΥΜΕΡΑΒ».

Ὁ νέος αἰτῶν Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης μᾶς εἶναι ἀπὸ προγενεστέρως μας ἐργασίας ἐπαρκῶς γνωστὸς. Εἶναι ὁ ἐκ Τυρνάβου λόγιος ἰατρός, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἀλεξανδρίδης ὑπεκίνησε τὸν Χάλλ νὰ ὑποβάλλῃ αἴτησιν διὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, τῆς ὁ-

Ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας βαρῶνος von Hager
(1808 - 1816)

ποίας ψυχῆ καὶ κινητῆρ ἦτο εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ πονηρὸς Θεσσαλὸς καὶ ἀπλῆ ἐτικέττα ἀπέναντι τῶν ἀρχῶν ὁ αὐστριακὸς λογοκριτῆς Χάλλ. Ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει ὅτι ὁ πρῶτος αἰτήσας τὸ 1804 διὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς ἐφημερίδος, ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος Δούκας, δὲν ἐμφανίζεται πλέον ὡς ἐνδιαφερόμενος, οὔτε καὶ εἰς τὴν αἴτησίν του ἐδόθη μία ἀπάντησις. Μετὰ τὴν προβολὴν τοῦ Αὐστριακοῦ Χάλλ, ὁ Ἑλληνὸς λόγιος κληρικὸς φαίνεται ὅτι παραγκωνισθεὶς, ἀπεγοητεύθη, ἐγκαταλείψας τὴν ὑπόθεσιν ὀριστικῶς καὶ πρὸ τῆς μετακλήσεώς του εἰς τὸ Γυμνάσιον Βουκουρεστίου, ὅπου καὶ μετέβη πράγματι τὸ 1808. Δι' αὐτὸ εἰς τὰ ἐπόμενα ἔγγραφα δὲν θὰ ἀναφέρεται πλέον τὸ ὄνομά του, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ πολὺ συχνὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξανδρίδου, μετὰ τὸν ὅποιον ἠσχολήθημεν διεξοδικῶς εἰς τὸ προαναφερθὲν βιβλίον μας «Συμβολαὶ εἰς τὴν μυστικὴν πολιτικὴν καὶ πνευματικὴν κίνησιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Βιέννης πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως», Βερολῖνον 1960.

*

Ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς ἀδείας λήγει ἐπὶ τέλους νικηφόρως τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1807. Ἴδου πῶς ἀγγέλει τὴν

είδῃσιν ὁ Ὑπουργὸς Σούμεραβ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

«Ἡ Α. Μεγαλειότης ἠδύκῃσε, συμφώνως πρὸς ἔγγραφον τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου ἀπὸ 21ης παρελθόντος μηνός, νὰ ἐγκρίνη τὴν ἐκδοσιν ἑλληνικῆς ἐφημερίδος καὶ νὰ ἀπονεύμῃ εἰς τὸν ἐνταῦθα λογοκριτὴν καὶ διευθυντὴν πρακτικοῦ λυκείου Φραγκῖσκον Ἰωσήφ Χάλλ σχετικὸν προνόμιον ἐκτυπώσεως τῆς ἐφημερίδος, ἰσχύον διὰ 25 ἔτη.

«Μολονότι ὁ λογοκριτὴς Χάλλ ἐδήλωσε ρητῶς, ὅτι ἐκ τῶν πολιτικῶν εἰδήσεων θὰ δημοσιεύῃ εἰς τὸ φύλλον του μόνον ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν ἤδη εἰς τὴν «Βιενναίαν Ἐφημερίδα» καὶ ἐκτὸς τούτου καὶ ἐγὼ προσωπικῶς δὲν ἔχω κανένα λόγον νὰ εἶμαι δύσπιστος πρὸς τὸ ἄτομόν του — παρ' ὅλα αὐτὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω τὴν Ὑ-

Ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας κόμης
Johann Anton von Pergen (1793 - 1804)

μετέραν Ἐξοχότητα, ὅπως διορίσῃ Αὐτὴ ἕναν λογοκριτὴν διὰ τὰ πολιτικὰ ἄρθρα ἐκ τῶν ξένων ἐφημερίδων, τὰ ὁποῖα καθ' ὑψηλὴν διαταγὴν τῆς Α. Μεγαλειότητος ἀνήκουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Παρακαλεῖσθε ἐν ταυτῷ ὅπως δώσητε εἰς τὸν διορισθησόμενον λογοκριτὴν τὴν ἐντολὴν νὰ ἀναλάβῃ συγχρόνως καὶ τὴν λογοκρισίαν τῶν εἰδήσεων τοῦ ἐσωτερικοῦ, δεδομένου ὅτι εἰς τὴν ἐνταῦθα Λογοκρισίαν βιβλίων δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἄτομον ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Φραγκῖσκον Χάλλ, πού νὰ κατέχῃ τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν.

Βιέννη, 12 Μαΐου 1807

Βαρῶνος φὸν ΣΟΥΜΕΡΑΒ».

Λοιπὸν, δὲν ὑπολείπεται παρὰ ὁ λογοκριτὴς διὰ νὰ ἐκδοθῇ ἡ ἑλληνικὴ ἐφημερίς. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸν θὰ τὸν ἀνακαλύψῃ καὶ θὰ τὸν δανεισθῇ τὸ παντοδύναμον Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπὸ μίαν ἄλλην κρατικὴν ὑπηρεσίαν. Εἶναι δὲ ὁ νέος λογοκριτὴς οὔτε πολὺ οὔτε λίγο ὁ ἐπίσημος μεταφραστὴς καὶ διερμηνεὺς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν δίκην τοῦ ἔθνομάρτυρος Ρήγα Βελεστινλή. Ἄλλὰ ἄς ἀφήσωμεν νὰ ὀμιλήσουν τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα.

Τὴν 29^{ην} Μαΐου 1807 εἰδοποιεῖ ἐπίσημως τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῆς Ἀστυνομίας βαρῶνον Σούμεραβ, ὅτι ἐνεκρίθη ἡ ἄδεια τῆς ἐκδόσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος διὰ 25 ἔτη καὶ ὅτι διορίσθη ὡς λογοκριτὴς τῆς Ὁ Θωμᾶς Σαμπέρ, γραμματεὺς τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Ἀναφέρομεν τὴν λεπτομέρειαν αὐτὴν ἀνασύροντες ἀπὸ τὴν σκόνην δικαστηριακῶν φακέλων τὴν μνήμην τοῦ ἄλλως ἀγνώστου Σαμπέρ, διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ ἐπίσημος μεταφραστὴς ἑλληνικῶν κειμένων εἰς δίκας Ἑλλήνων καὶ ἔχομεν λόγους νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἦτο καὶ ὁ διερμηνεὺς δι' ἐκείνους τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν δίκην τοῦ Ρήγα, οἱ ὁποῖοι δὲν κατεῖχον καλὰ τὴν γερμανικὴν ἢ ὀπωσδήποτε ἐχρειάσθησαν κατὰ τὰς καταθέσεις των τὴν βοήθειαν ἑνὸς ἐπίσημου διερμηνέως. Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν πρὸς τὴν γραμματεῖαν τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης γίνεται εἰς δύο ὑπηρεσιακὰ ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1793 λόγος περὶ τοῦ Θωμᾶ Σαμπέρ. Καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα περὶ τῶν συντρόφων τοῦ Ρήγα τὰ ὁποῖα ἐξεδώσαμεν τὸ 1955 φέρεται ὁ Σαμπέρ ὡς μεταφραστὴς ἑλληνικῶν κειμένων, κυρίως ἐπιστολῶν. Ἄλλοι, εἰς βιογραφικὰ λεξικά δὲν εὐρίσκω τὰ ἴχνη του χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἀποκλείεται νὰ ἄφησε κάπου εἰς τὰ κατάλοιπά του τὰ ἀπομνημονεύματά του ἀπὸ τὰς μεγάλας δίκας εἰς τὰς ὁποίας παρέστη ὡς διερμηνεὺς, ἐπομένως καὶ εἰς τὴν δραματικὴν δίκην τῶν 8 Ἑλλήνων τοῦ Ρήγα. Πάντως πρέπει νὰ συγκαταλεγῇ ὁ Σαμπέρ καὶ νὰ ἐξετασθῇ μετὰ τῶν ἄλλων ἑλληνομαθῶν Αὐστριακῶν ἐπισήμων διερμηνέων, μεταφραστῶν καὶ λογοκριτῶν, ὅπως ἦσαν οἱ Φραγκῖσκος Ἄλτερ, Φραγκῖσκος Χέκ, Ἰωσήφ Φραγκῖσκος Χάλλ καὶ ὁ πολὺς Βαρθολομαῖος Κόπιταρ. Εἶναι τέσσαρες προσωπικότητες πού συνεδέθησαν μετὰ Ἕλληνας, συνειργάσθησαν μαζί των καὶ εἰς τῶν ὁποίων τὰ κατάλοιπα ἢ τὰ τυπωμένα ἔργα εὐρίσκομεν πάντοτε εἰδήσεις περὶ Ἑλλήνων.

*

Ὁ Θωμᾶς Σαμπέρ αἰφνιδιασθεὶς λοιπὸν ἀνάμεσα εἰς τοὺς φακέλους του ἀπὸ τὸ ἔγγραφον τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ἐδήλωσεν ἐγγράφως τὴν 12^{ην} Ἰουνίου 1807 ὅτι εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀναλάβῃ τὴν λογοκρισίαν τῆς ὑπὸ ἐκδοσιν ἑλληνικῆς ἐφημερίδος. Ἄλλὰ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας δὲν εἶναι αὐτὴν τὴν φορὰν σύμφωνος μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τοῦ Σαμπέρ. Αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Ὑπουργοῦ Σούμεραβ εἶναι οἰκονομικῆς φύσεως. Τὰς ἀναφέρομεν διότι εἶναι πολὺ χαρακτηριστικά. Γράφει λοιπὸν πρὸς τὸν συνάδελφόν του τῶν Ἐξωτερικῶν:

«Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ δι' ἐγγράφου τῆς ἀπὸ 29ης π.μ. ὅτι μετὰ τὴν λογοκρισίαν τῆς ἐσχάτως ὑπὸ τῆς Α.Μ. ἐγκριθείσης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιφορτισθῇ ὁ γραμματεὺς τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων Θωμᾶς Σαμπέρ ἐπὶ τῷ συνήθει μισθῷ τῶν ὑπολοίπων λογοκριτῶν, καὶ τοῦτο διότι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς κάτοχος τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης. Ὅσον καὶ ἂν θὰ ἔκαμα εὐχαρίστως τὰς δεούσας ἐνεργείας κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας εἰς τὴν γραμματεῖαν τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, ἐν τούτοις εἶμαι κατὰ καθῆκον ὑποχρεωμένος νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ὅτι

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΜΙΡΑΣΓΕΖΗΣ

Έγεννήθη τὸ 1913 εἰς Κίον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀνατραφεὶς ἐν Λαρίσῃ. Ἔσπούδασε Νομικὰ καὶ Πολιτικὰ Ἐπιστήμια εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τοῦ ὁποῦ εἶναι καὶ διδάκτωρ. Ἀσκεῖ εὐδοκίματά τὴν δικηγορίαν, ἀπὸ τοῦ 1943 δὲ εἶναι δικηγόρος παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ. Κατὰ τὸ 1957 μετέσχε τοῦ Διεθνoῦς Συνεδρίου Ποινικοῦ Δικαίου καὶ τοῦ Κοινωνικοῦ Δικαίου εἰς τὰς Βρυξέλλας κατὰ τὸ 1958. Τυχάνει Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐταιρείας Διοικητικῶν Μελετῶν, μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Ποινικοῦ Δικαίου, τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Ψυχοφυσιολογίας, τῆς Ἐταιρείας Συγκριτικῆς Νομοθεσίας Παρισίων καὶ τῆς Ἐθνικῆς Γεωγραφικῆς Ἐταιρείας Οὐασινγκτῶνος. Τὸ συγγραφικόν του ἔργον εἶναι πλουσιώτατον.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΣΑΡΜΑΚΛΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς Πολύδροσον Παρνασσίδος τῷ 1917. Ἔσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ διωρίσθη δικηγόρος παρὰ τῷ Πρωτοδικεῖῳ Ἀθηνῶν, προαχθεὶς εἰς δικηγόρον παρ' Ἐφέταις καὶ ἐν συνεχείᾳ παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ. Ἠσχολήθη μὲ μελέτας διοικητικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ περιεχομένου. Ὑπηρετήσεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατόν, ὡς ἐφεδρὸς Ἀξί/κός Πεζικοῦ, προαχθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Λοχαγοῦ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ. Ἔλαβε τὸ πτυχίον Νομικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὡς Διευθυντῆς Νομαρχίας, ὑπηρετήσεν διαδοχικῶς εἰς τοὺς Νομούς Λέσβου, Μεσσηνίας, Χανίων, Κερκύρας, Καρδίτσας. Ἔχει τύχει δύο παρασήμων τῶν Χρυσῶν Σταυρῶν τοῦ Γεωργίου Α' καὶ τοῦ Φοίνικος, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων διακρίσεων. Ὑπηρετεῖ εἰς τὸ ὑπ. Ἐσωτερικῶν ὡς Διευθυντῆς - Διοικητικὸς Ἐπιθεωρητής.

ΗΛΙΑΣ ΔΙΑΜΕΣΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Ἀμαρουσίῳ (Ἀττικῆς), συνεχίσας ἐν Ἀθήναις τὰς Γυμνασιακὰς καὶ περαιτέρω Πανεπιστημιακὰς σπουδὰς του. Τελειόφοιτος τῆς Φιλολογίας, μετέσχε τῶν Βαλκανικῶν καὶ μετέπειτα Παγκοσμίου πολέμων διακριθεὶς. Προαχθεὶς παρέμεινεν εἰς τὸν Στρατόν. Ἀνήλθε μέχρι καὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ Ἀντιστρατήγου. Ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν συμπατριωτῶν του ἐκλεγείας Βουλευτής.

ΕΝΘΕΡΜΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΦΝΟΣ

Γενικός Διευθυντῆς Ταχυδρομείων. Ἐγεννήθη 1 Ἰουλίου 1904 εἰς Ἀθήνας. Ἔσπούδασε Νομικὰς καὶ Πολιτικὰς Ἐπιστήμιας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Διετέλεσεν ἐπὶ μακρὸν Προσωπάρχης ΤΠΤ καὶ Διευθυντῆς Διοικητικοῦ. Διετέλεσεν ἐπίσης Καθηγητῆς τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου παρὰ τῇ Ταχυδρομικῇ Σχολῇ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς Κατοχῆς παρητήθη, δικηγορήσας μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως. Μέλος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός». Παράσημα: Ταξίαρχης Γεωργίου Α'. Ξέναι Γλώσσαι. Γαλλικῆ. Δεσμοὶ μὲ τὴν Θεσσαλίαν: Εἰς νηπιακὴν ἡλικίαν ἔζησεν εἰς Βόλον ἐπὶ 2ετίαν, ὅτε ὁ πατήρ του ὑπηρετεῖ ὡς Ὑποδ/γτῆς τοῦ Ἀνταλλακτηρίου Ταχυδρομείου Βόλου καὶ ἔχει σύζυγον τὴν ἐκ Καρδίτσας καταγομένην Ἰφιγένειαν κόρην τοῦ ἄλλοτε Βουλευτοῦ Ἀθηνῶν Θεσσαλοῦ Κων. Ψάρρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΦΗΚΑΣ

Ἡπειρωτικῆς καταγωγῆς, γεννηθεὶς εἰς Ζάκυνθον. Διευθυντῆς τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας ΤΠΤ, Διοργανωτῆς τῆς Στρατ. Ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας καὶ ὑπηρεσίας Τ.Τ.Τ. Μακεδονίας. Διετέλεσε Γεν. Διευθυντῆς Τ.Τ.Τ. κατὰ τὸ ἔτος 1925. Ἐξεπόνησε τὸν ὄργανισμὸν τῆς ἰδίας ὑπηρεσίας ἀποσπᾶσας τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀρμοδίων. Ἐνδιαφερθεὶς διὰ τὴν Ἐταιρίαν μας ἀνεκνήρυχθη ἐπιτίμον μέλος αὐτῆς.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΣΙΚΙΖΑΣ

Συνταγματάρχης Ίπλικού. Έγεννήθη εις Βάγια Θηβών. Υπηρέτων εις τὸ 1ον Σύνταγμα Ίπλικού ὡς ὑπαξιωματικός κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον 1912 εις ἀναγνώρισιν ἀπὸ Τσιότι—Τριζάνη πρὸς Βλαχογιάννη—Συκιά—Πρετόρι—Κεφαλόβρυσι, ἐκυρίευσεν τὴν 6/10/1912 τὸ μεθοριακὸν τουρκικὸν φυλάκιον, αἰχμαλωτίσας τοὺς φρουρούς. Ὁ πρῶτος Ἕλλην πού ἐσέβαλεν εις τὸ ἐχθρικὸν ἔδαφος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΡΑΓΚΑΚΗΣ

Έγεννήθη εις τὸ χωρίον Βυζάρι τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης τὸ ἔτος 1898. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του ἐνεγράφη εις τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀποκτήσας τὸ πτυχίον Νομικῆς καὶ τῆς ἀδείας τοῦ δικηγορεῖν. Τὸ 1918 διωρίσθη εις τὰ Τ.Τ.Τ. καὶ ἔκτοτε ὀλματωδῶς κατέλαβεν ὄλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱεραρχίας καὶ τὸ 1950 ἐγένετο Γενικός Διευθυντὴς τῶν Ταχυδρομείων. Ἡ δράσις του ὑπῆρξεν καρποφόρος διὰ τὰ ταχυδρομεία ἐνεκα τῆς ὁποίας ἔτυχε καὶ τῶν κατωθι ἠθικῶν ἀμοιβῶν. α) Χρυσοῦς Σταυρὸς τοῦ Βασιλικοῦ Τάγματος Γεωργίου τοῦ Α' 29-6-1950. β) Ἀναμνηστικὸν Μετάλλιον Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως 23-10-1953. γ) Σταυρὸς Ταξιαρχῶν τοῦ Β' Τάγματος Γεωργίου Α'. 6-7-1962. Ἀντεπροσώπευσεν ἐπιτυχῶς τὴν Ἑλλάδα εις διάφορα Συνέδρια εις τὸ Ἐξωτερικόν.

ΘΩΜΑΣ ΣΙΑΤΡΑΣ

Διευθύνει τὸν Δήμον Βόλου. Ὑπάλληλος μεγάλων ἱκανοτήτων, πείρας καὶ μορφώσεως. Ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τὴν Δ/σιν τοῦ Δήμου κατέβαλε μεγίστας προσπάθειας διὰ τὴν προαγωγὴν τῶν Δημοτ. ὑποθέσεων. Ἐφεδρος Λοχαγὸς Πυρ/κοῦ, ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εις τὸν πόλεμον 1940-41, ἐτιμήθη δὲ μετὰ τὸν Χρυσὸν Σταυρὸν τοῦ Βασιλικοῦ Τάγματος τοῦ Φοίνικος, τὸν Πολεμικὸν Σταυρὸν κ. ἄ.

ΕΝΙΣΧΥΣΑΝΤΕΣ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ

Έγεννήθη εις Πέτα Ἄρτης τὸ 1904. Εἰσήλθε τὸ 1921 εις τὴν Ὑπηρεσίαν Τ.Τ.Τ. Ἀποφοιτήσας ἀμφοτέρων τῶν Σχολῶν τῶν Τ.Τ.Τ. (κατωτέρας καὶ ἀνωτέρας) κατέστη ἐν τῶν κυριωτέρων στελεχῶν τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας. Εἰδικεύθη εις τὰ θέματα Ὁργανώσεως τῶν Τ.Τ.Τ. Ὑπηρεσιῶν. Ἐξέπληνε πλείστα σχέδια ἀναδιοργανώσεως τῶν ἀνωτέρω ὑπηρεσιῶν ἐφαρμοσθέντα μετὰ ἀρίστα ἀποτελέσματα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΪΝΗΣ

Διαπρεπὴς νομομαθὴς καταγόμενος ἐκ Κυπαρισσίας τῆς Τριφυλίας, ἐξ ἀγχιστείας Θεσσαλός, ἄτε γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Φιλαρέτου. Ἀριστοῦχος τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ, μετεξεπαιδεύθη εὐδοκίμως ἐν Γαλλίᾳ. Αἱ ἀγορεύσεις του ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀφῆκαν ἐποχὴν, ἐνῶ παραλλήλως ἡ κοινωνικὴ του δράσις ἦτο πλουσιωτάτη. Εὐεργέτης καὶ Πρόεδρος τοῦ ἐν Καλλιθέᾳ σωματείου «Παλλάδιον». Ἀκούραστος καὶ ἐπαγωγὸς ὁμιλητὴς ἔδωσε σειρὰν δημοσίων διαλέξεων, ἐνῶ ἡ παρουσία του εις κάθε ἀνθρωπιστικὴν ἐκδήλωσιν ἦτο καιρία καὶ εὐεργετικὴ διὰ τῶν πρωτοτύπων ἰδεῶν του καὶ τῆς ἀόκνου προσηλώσεώς του εις τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωνίας. Ὁ Νικόλαος Χαΐνης διακρίνεται διὰ τὴν ἀρτιωτάτην νομικὴν μόρφωσίν του.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐκ Παλαιοζαρίου Δωριδος, γεννηθεὶς τὸ 1912. Διαμένει ἐν Καρδίτση ἀπὸ τὸ 1960 ὑπηρετῶν ὡς ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς Νομαρχίας. Ἐχρημάτισεν ἐπαρχος. «Ὁ κ. Ἀσημ. Σκαγιάννης—γράφει ὁ Μιχ. Καλκάνης—εἰργάζετο ὡς δημοσιογράφος εις πλείστας ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ. Πολλοὶ αἱ διατριβαὶ του καὶ ἀρκετὰ (38) τὰ συγγράμματά του... Σήμερον κατέχει τὸν βαθμὸν τοῦ τμηματάρχου Α'.

δεν είναι καθόλου έντος της δικαιοδοσίας μου να προσλαμβάνω λογοκριτάς κατά προαίρεσιν και να τους πληρώνω από τὰς πιστώσεις μου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν λογοκριτῶν περιορίζεται εἰς 9 καὶ μόνον μετὰ θάνατον ἢ ἀποχώρησιν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν εἶναι δυνατὸν νὰ προσληφθῇ δι' ἐγκρίσεως τῆς Α. Μεγαλειότητος ἓνας νέος λογοκριτῆς μετὰ τὸν ἐλάχιστον μισθὸν τῶν 300 φλωρινίων. Μόνος μου δὲν εἶμαι καθόλου ἀρμόδιος νὰ διορίσω ἓναν ἴδιον λογοκριτὴν διὰ μίαν πολιτικὴν ἐφημερίδα, διότι ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς λογοκρισίας βιβλίων.

Ἰπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς θὰ ἦτο ἡ Ἰμετέρα Ἐξοχότης ἴσως διατεθειμένη νὰ ἐπιφορτίσῃ μετὰ τὴν λογοκρισίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος τὸν διευθυντὴν ἢ ἓναν ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς Ἀκαδημίας ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἡ ὁποία ὑπάγεται οὕτως ἢ ἄλλως ὑπὸ τὴν ἰμετέραν ἀνωτάτην διεύθυνσιν. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ εὐρίσκετο ἡ ἐν λόγῳ ἐφημερίς, ὡς εἴθισται μέχρι τοῦδε, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῆς Ἰμετέρας Ἐξοχότητος.

Βιέννη, 1 Ἰουνίου 1807

Βαρῶνος φὸν ΣΟΥΜΕΡΑΒ».

Ὅπερ καὶ ἐγένετο. Τὴν λογοκρισίαν τῆς ὑπὸ ἐκδοσὶν ἐφημερίδος ἀνέλαβεν ὁ Ἰησοῦίτης διευθυντῆς τῆς Ἀκαδημίας Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν Φραγκῖσκος Χέκ, ἓνας ἀξιόλογος ἑλληνομαθῆς λόγιος, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶτε διότι ἦτο πολὺ ἀπησχολημένος, εἶτε διότι δὲν ἐγνώριζε καλὰ τὰ νεοελληνικά, εἶδε, ὅπως ἐξηκριβώθη, τὰ δοκίμια πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὸν Θωμᾶν Σαμπέρ πού ἐδίδασκε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Ἐνῶ ὅμως ὅλαι αἱ διατυπώσεις εἶχαν τελειώσει τὸ 1807, ἡ ἐφημερίς ἐξεδόθη μετὰ τέσσαρα ἔτη, τὸ 1811, ἀσφαλῶς ἕνεκα τῶν πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν ἀναστατώσεων, μετὰ τὸν τίτλον «Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη» καὶ ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τουλάχιστον τοῦ ἔτους 1836 ὡς «Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος». Τὸ 1817 ἀπέθανεν ὁ ἐκδότης τῆς Φραγκῖσκος Χάλλ. Κατόπιν πολλῶν ἀγῶνων, περὶ τῶν ὁποίων μᾶς πληροφοροῦν τὰ διασωθέντα ἔγγραφα, κατάρθωσε, τὴν 15ην Μαΐου 1818 ὁ ἰατρὸς Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ Χάλλ, ἔναντι 3.000 χρυσῶν φλωρινίων τὸ προνόμιον τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος καὶ νὰ γίνῃ συγχρόνως ἐκδότης καὶ συντάκτης τῆς. Τὸ 1817 ἐξέδωσε μάλιστα καὶ τὸ παράρτημα ἐκ 200 σελίδων «Φιλολογικὸς Τηλέγραφος, ἢ τοῖς Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου φιλολογικά», ὅπως ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου.

Τοὺς ἀγῶνας τοῦ δραστηρίου Θεσσαλοῦ Ἀλεξανδρίδου τοὺς παρηκολουθήσαμεν εἰς προγενεστέραις ἐργασίας. Ἰπὸ τῆς τολμηρῆς ἐκδότης χρησιμοποιήσας εἰς τὸν κλοιὸν τοῦ Μέττερνιχ καὶ παράνομον πιεστήριον, ἴσως διὰ κρυφὰς ἐκδόσεις τῆς ἐφημερίδος, ὑπῆρξε καὶ καλὸς ἐπιχειρηματίας, ὀδηγῆσας τὴν ἐφημερίδα του διὰ μέσου πολιτικῶν θυελλῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ ἔτους 1836, ὁπότε καὶ ἔληξε, τὸ 25ετὲς προνόμιον πού εἶχε ἀγοράσει.

Τὸ τελευταῖον φύλλον τοῦ «Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου» πού ὡς προεπαναστατικὴ ἐφημερίς ἠτύχησε νὰ γνωρίσῃ καὶ τὴν Ἐπαναστάσιν καὶ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, φέρει ἡμερομηνία 31 Δεκεμβρίου 1836, ἐσταμάτησε δηλαδὴ ἐκεῖνην

τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν πρὸ 46 ἐτῶν, ἀκριβῶς τὴν 31^{ην} Δεκεμβρίου 1790, ἤρχιζε τὴν ζωὴν τῆς ἡ πρώτης Ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, ἡ «Ἐφημερίς» τῶν ἀδελφῶν Μαρκίδων Πούλιου.

2

Ἡ ἐφημερίς «Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη» τοῦ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου.

Εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς δημοσιογραφίας ὅτι γενέτετρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου εἶναι ἡ Βιέννη. Ἐκεῖ ἐξεδόθη τὴν 31 Δεκεμβρίου 1790 τὸ πρῶτον φύλλον τῆς «Ἐφημερίδος» τῶν ἀδελφῶν Μαρκίδων Πούλιου.

Ὡς ἡ καλύτερα μελέτη περὶ τῶν προεπαναστατικῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων τῆς Βιέννης φημίζεται ἡ τοῦ ἀποθανόντος Ἑλληνοκαθηγητοῦ ἐν Ρουμανίᾳ Δημοσθένους Ρούσου δημοσιευθεῖσα εἰς τὰς στήλας τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος» τῆς 25 - 27 Νοεμβρίου 1928 καὶ ἀναδημοσιευθεῖσα κατόπιν εἰς τὸ «Νέον Κράτος». Ὑπάρχει κατόπιν μία γενικὴ γαλλικὴ μελέτη καὶ μία γερμανικὴ τοῦ Χάνς Χένιγκ Πάντελ, δημοσιευθεῖσα τὸ 1943 εἰς τὸ «Τριμηνιαῖον Περιοδικὸν διὰ τὴν Νοτιοανατολικὴν Εὐρώπην». Περιέργως καὶ ἡ γερμανικὴ μελέτη εἶναι ἀτελεστάτη, ἀνακριβὴς εἰς τὰς λεπτομερείας καὶ (δημοσιογραφικῶς) βιαστικὴ. Μεταγενεστέρως ἐδημοσίευσε δύο σχετικὰς μελέτας ὁ Emanuel Turczynski, Die ersten griechischen Zeitungen und Zeitschriften 1784 - 1821, ἐν PUBLIZISTIK, 1 (1956) 353 - 362, καὶ νεωτέραν μετὰ ἀρχαικοῦ ὕλικου ἐν Probleme der Neugriechischen Literatur 2, Berliner Byzantinistische Arbeiten, 1960.

Αἱ ἐφημερίδες ἔχουν μίαν διὰ τὸ κοινὸν ἄγνωστον ἐσωτερικὴν ζωὴν, ἡ ὁποία ἐγγίζει συχνὰ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν ἑνὸς στοχαζομένου ἀνθρώπου. Εἰδικῶς αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες τῆς Βιέννης ἔχουν τὴν μουσικὴν τῶν ἱστορίων, ἡ ὁποία δὲν ἐγράφη ἀκόμη καὶ ὅταν θὰ γραφῇ μίαν ἡμέραν δὲν θὰ ἀποτελῇ μέρος τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου ἀλλὰ ἓνα κεφάλαιον τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνοανθρώπου πού πονᾷ ὅταν δὲν ἠμπορεῖ δι' ἐξωτερικοὺς λόγους νὰ δώσῃ μορφήν εἰς τὴν σκέψιν του τὴν καλὴν ἢ τὴν κακὴν.

Σήμερον οὔτε κἄν θέλομεν νὰ φαντασθῶμεν τὰς δυσκολίας τῆς ἐκδόσεως μιᾶς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ἓνα ἀστυνομικὸν κράτος. Ἡ Αὐστρία εἶχε τρομάξει ἀπὸ τοὺς νεωτερισμοὺς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐχει συγχρόνως ἓναν φοβερὸν γείτονα, τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, μετὰ τὴν ὁποίαν πρέπει ὅπως δὴποτε νὰ διατηρῇ ἀγαθὰς σχέσεις. Ἐμφανίζονται λοιπὸν τῶρα Ἑλληνες, Τοῦρκοι ὑπήκοοι, καὶ ἐκδίδουν βιβλία, στρατιωτικοὺς χάρτας, ἐφημερίδας. Ὅλ' αὐτὰ δὲν ἔχουν βεβαίως σκοπὸν νὰ διασκεδάζουσι ἢ νὰ πληροφοροῦν ἀπλῶς τοὺς ἀναγνώστας τῶν εἰς τὰ καφενεῖα, ἀλλὰ νὰ τοὺς προετοιμάζουσι διὰ κάτι τὸ σοβαρὸν. Πῶς ἐκινεῖται λοιπὸν ὅλοι οἱ Ἑλληνες τῆς Βιέννης μέσα εἰς τὴν στενωπὴν αὐτὴν λωρίδα μεταξὺ τῶν δύο κολοσσῶν, εἰς τὴν ὁποίαν μία κίνησις ἐξ ἀριστερῶν ἢ ἐκ δεξιῶν θὰ τοὺς συνέτριβε κυριολεκτικῶς; Καὶ ὅμως εἰς τὴν Βιέννην ἐξεδόθησαν ἀπὸ τὸ 1790 ἕως τὸ 1821 πέντε

έφημερίδες καὶ περιοδικά. Ἡ «Ἐφημερίς» τῶν Μαρκίδων Πούλιου, ὁ «Λόγιος Ἐρμῆς» τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ, αἱ «Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη» τοῦ Ρ. Εὐφρονίου Πόποβικ, ὁ «Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος» τῶν Ρ. Ε. Πόποβικ καὶ Δ. Ἀλεξανδρίδου, καὶ ἡ «Καλλιόπη» τοῦ Ἀθανασίου Σταγειρίτου.

Θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὴν («σωτερικὴν ζῶν») τῆς ἔφημερίδος «Εἰδήσεις ἀπὸ τὰ ἀνατολικά μέρη». Εἶναι ἴσως ἡ ὀλιγώτερον γνωστὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ καὶ ἡ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα τοῦ Πυρσοῦ οὔτε κἀν τὴν ἀναφέρει εἰς τὸ σχετικὸν περὶ Τύπου ἄρθρον, τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς τὰς γενικὰς του γραμμὰς καλογραμμέρον.

Τὸ πρῶτον τῆς φύλλον ἐξεδόθη εἰς τὴν Βιέννην τὴν 2αν Ἰουλίου 1811. Τὸ τελευταῖον τῆς — τουλάχιστον ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰ ἀντίτυπα ποὺ φυλάσσονται σήμερον εἰς τὴν Βιέννην — τὴν 29ην Νοεμβρίου 1811. Ἐκδότης τῆς ἦτο, ἂν καὶ τὸ ὄνομά του δὲν ἀναγράφεται ἐπὶ τῆς ἔφημερίδος, ὁ Ραφαὴλ-Εὐφρόνιος Πόποβικ, ἐκ Κοζάνης. Τὸ σχῆμα τῆς, ὅπως καὶ τοῦ «Λογίου Ἐρμῆ» 8ον. Ἐξεδίδετο κάθε 3 ἢ 4 ἡμέρας καὶ εἰς τὸ διάστημα 2ας Ἰουνίου 1811 - 29ης Νοεμβρίου 1811 ἐξεδόθησαν 44 ὀκτασέλιδα φυλλάδια. Ὑπάρχουν εἰς τὴν Βιέννην δύο σώματα τῆς ἔφημερίδος αὐτῆς. Τὸ ἓνα εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην καὶ τὸ ἄλλο — ἄδετον — εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Λογοκρισίας ποὺ ἔχουν συγχωνευθῆ μὲ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἀστυνομίας τῆς Βιέννης.

Ἀλλὰ ποῖαι εἶναι αἱ ἀρχαὶ τῆς ἔφημερίδος αὐτῆς, πόθεν ἀντλεῖ τὰς εἰδήσεις τῆς καὶ ποῖαι εἶναι αἱ πολιτικαὶ τῆς τάσεις; Αὐτὴν τὴν περιέργειαν ἀκριβῶς εἶχε καὶ ὁ Αὐστριακὸς ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας, ὅταν τὴν 14ην Νοεμβρίου 1811 ἔστειλεν ἓνα ἔγγραφον πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν, Φραγκῆσκον Χέκ, εἰς τὸν ὁποῖον τοῦ ἔγραψεν τὰ ἐξῆς:

«Λαμβάνω τὸ θάρρος, αἰδεσιμώτατε, ν' ἀπασχολήσω τὸν γνωστόν σας ζῆλον ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ ὑπηρεσίᾳ διὰ τὸ βέλτιστον καὶ κολακεύομαι ἐκ τῶν προτέρων, διότι ὄχι μόνον θ' ἀνταποκριθῆτε εἰς τὰς ἐπιθυμίας μου, ἀλλὰ καὶ δὲν θὰ ἀναφέρετε εἰς οὐδὲνα τι περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς παρούσης μου.

Θὰ σᾶς εἶναι ἀσφαλῶς γνωστόν, αἰδεσιμώτατε, ὅτι ἀπὸ μακροῦ ἐκδίδεται ἐνταῦθα μία νεοελληνικὴ ἔφημερίς μὲ ἀρχισυντάκτην τὸν διευθυντὴν Χάλλ. Ἐνδιαφέρομαι π ο λ ὺ διὰ λόγους ἀνωτάτης κρατικῆς σκοπιμότητος νὰ μάθω ὑπὸ ποῖον πνεῦμα γράφεται ἡ ἔφημερίς αὕτη, ἐὰν διέπεται ἀπὸ φιλωρωσικὰς τάσεις ἢ ἐὰν δύναται τις νὰ τὴν θεωρήσῃ μίαν ἀκομμάτιστον ἔφημερίδα μὲ ὀρθὰς κατευθύνσεις κατὰ τὴν ἀντίληψιν ἐνὸς Αὐστριακοῦ πατριώτου. Λαμβάνω τὸ θάρρος ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ ἀποστείλω ὑμῖν συνημμένως μίαν σειρὰν τῆς ἔφημερίδος ταύτης καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω, ὅπως εὐαρεστούμενος τὴν ἀναγνώσῃτε ὑπὸ τὸ ὡς ἄνω πνεῦμα, διαβιβάζοντές μοι ἀκολούθως τὴν γνώμην σας.

Βιέννη, 14 Νοεμβρίου 1811

ΧΑΓΚΕΡ»

Ἔτσι ἔφθασε, ὅταν ἡ ὄλη ὑπόθεσις ἔληξεν, εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Λογοκρισίας καὶ ἓνα σῶμα ἐκ 39 φυλλαδίων τῆς ἔφημερίδος.

Ὁ Χέκ ἦτο ἓνας πολυμαθέστατος Ἰησοῦτης, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἤξερε καλὰ ἑλληνικὰ διὰ νὰ διαβάσῃ τὴν ἔφημερίδα καὶ νὰ ἀνταποκριθῆ ὑπευθύνως εἰς τὴν ὑπουργικὴν παράκλησιν ἢ ἐντολήν. Ἔτσι παρέδωσε τὸ σῶμα τῆς ἔφημερίδος καὶ τὴν ἐντολήν εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς Νεοελληνικῆς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν Θ. Σαμπέρ. Ὁ Σαμπέρ, ἴσως Φραγκολεβαντῖνος, ἐμφανίζεται ὡς μεταφραστὴς νεοελληνικῶν κειμένων, κυρίως ἐπιστολῶν, εἰς σπουδαῖα ἔγγραφα περὶ τοῦ Ρήγα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδημοσίευσεν ἀκόμη. Ἴσως νὰ ὑπῆρξε καὶ ὁ ἐπίσημος διερμηνεὺς εἰς τὰς ἀνακρίσεις τοῦ Ρήγα, δι' ὅσους ἐζήτησαν πρὸς μεγαλύτεραν ἐξασφάλισιν τῶν καταθέσεων καὶ ἓναν διερμηνέα. Πάντως πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν αἱ σχέσεις τοῦ Σαμπέρ πρὸς τοὺς Ἑλληνας καθὼς καὶ τοῦ Φρακίσκου Χέκ, ὁ ὁποῖος εἶχε μίαν συλλογὴν 20.000 ἐπιστολῶν, κυρίως ἐμπορικῶν, ὡς διδακτικὰ βοηθήματα διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τῆς Ὀθρεσιανῆς Ἀκαδημίας. Ἐσώθη μάλιστα εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βιέννης, ἓνας κώδιξ τοῦ Χέκ μὲ ἐνδιαφερούσας πρωτοτύπους ἑλληνικὰς ἐπιστολάς τοῦ ἱατροῦ Ἰακώβου Πυλαρινοῦ, τῶν Κατακουζηνῶν τῆς Ρουμανίας καὶ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἀρχῶν τοῦ 18 αἰῶνος. Εἶναι ὁ Cod. Suppl Gr. 131*.

Ὁ Σαμπέρ ἐδιάβασε τὰς «Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη» καὶ συνέταξε τὴν 26 Νοεμβρίου 1811 τὴν ἐκθεσίαν του πρὸς τὸν Χέκ, τῆς ὁποίας ἰδοὺ τὸ περιεχόμενον:

«Συμφώνως πρὸς τὴν παράκλησιν τῆς Ὑμετέρας Αἰδεσιμότητος λαμβάνω τὴν τιμὴν, πρωτιερεῦ, νὰ ἐκθέσω ὑμῖν τὰ ἐξῆς: Ἀνέγνωσα ἀκριβῶς καὶ ἐξήλεγξα εὐσυνειδήτως τὴν ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένην νεοελληνικὴν ἔφημερίδα «Εἰδήσεις ἀπὸ τὰ ἀνατολικά μέρη» χωρὶς νὰ εὗρω εἰς τὰς σελίδας τῆς ἄλλα ἄρθρα ἐκτὸς ἐκείνων τὰ ὁποῖα δημοσιεύονται εἰς τὰς ἐν Βιέννῃ μὲ τὴν ἔγκρισιν τῆς Λογοκρισίας ἐκδιδόμενας ἔφημερίδας καὶ δὴ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν «Παρατηρητὴν». Κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἄρθρων οὐδαμῶς καταστρατηγεῖ ὁ συντάκτης τῆς τὸ καθῆκον τοῦ καλοῦ αὐστριακοῦ πατριώτου, οὔτε καὶ δεικνύει προτίμησιν διὰ μίαν οἰανδήποτε ξένην Δύναμιν.

Αἱ περὶ Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ἰσπανίας εἰδήσεις εἶναι αἱ αὐταὶ μὲ ἐκείνας τὰς ὁποίας δημοσιεύουν κατὰ μέγα μέρος καὶ αἱ ἔφημερίδες τῆς Βιέννης — χωρὶς προσθήκας καὶ σχόλια. Ἀναφορικῶς πρὸς τὰς ρωσοτουρκικὰς εἰδήσεις φαίνεται ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον διέπει τὴν ἐν λόγῳ ἑλληνικὴν ἔφημερίδα ὄχι μόνον δὲν εἶναι ρωσόφιλον, ἀλλὰ τουναντίον ἠμπορῶ νὰ βεβαιώσω — ἐπεὶ αἱ εἰδήσεις αὐταὶ εἶναι ἀκόμη πρόσφατοι εἰς τὴν μνήμην μου — ὅτι ὁ συντάκτης δὲν παρέλειψεν οὔτε μίαν, ἢ ὁποῖα θὰ ἦτο εὐνοϊκὴ διὰ τοὺς Τούρκους, χωρὶς ὅμως νὰ παρασιωπήσῃ καὶ τὰ ἐπίσημα ἀνακοινωθέντα τῶν Ρώσων. Τὰ ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 7, 9, 11, 12, 16, 21, 25, 30 καὶ 33 φύλλα ὑπογραμμισθέντα χωρὶα, περιλαμβάνουν ὅλας τὰς διὰ τοὺς Τούρκους εὐνοϊκὰς εἰδήσεις καθὼς καὶ ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐδημοσίευσεν ὁ Τύπος τῆς Οὐγγαρίας ἢ τοῦ Βουκουρεστίου· δὲν εἶχε παραλειφθῆ καμμία ἐνῶ ἐπανειλημμένως ἀναφέρεται ὅτι ἡ Πύλη δὲν θὰ παραχωρήσῃ οὔτε σπιθαμὴν τοῦ ἐδάφους τῆς, ὅτι...

* Βλέπε, Enepekides, K. P., Zwei Texte des 18. Jahrhunderts im Wiener Supplementum Graecum, ἐν Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft, 9 (1960) 57 - 70.

(τὸ ἔγγραφο εἶναι μερικῶς κατεστραμμένον)—μεγάλῃ Δύναμις θὰ ριφθῆ εἰς τὸν ἀγῶνα, ὅτι τὰ στρατεύματά των τὰ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Δουναβέως εἶναι πολυάριθμα, ὅτι οἱ Ρῶσοι ἐλπίζουν ὅτι τὸ ψῦχος θὰ τοὺς ἀνακόψῃ ἀπὸ τὰς περαιτέρω προόδους των, κ.λ.π. κ.λ.π.

Ἀντιθέτως εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμὸν 13, 15, 26, 32 καὶ 38 φύλλα γίνονται γνωσταὶ ὅλαι αἱ ἐπιτευχθεῖσαι ἐπιτυχίαι καὶ νῆκαι τῶν Ρώσων διὰ τῆς κατὰ λέξιν ἀποδόσεως τῶν ἐπισημῶν ἀνακοινωθέντων.

ΘΩΜΑΣ ΣΑΜΠΕΡ

Γραμματεὺς τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων τῆς Κάτω Αὐστρίας καὶ καθηγητῆς τῆς Σχολῆς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

Ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ ὑπάρχει ἡ σημείωσις τοῦ Ὑπουργοῦ Ἀστυνομίας: «Νὰ κατατεθῆ εἰς τὸ ἀρχεῖον — Βιέννη 27 Νοεμβρίου 1811».

Τὸ τελευταῖον φύλλον τῶν ἐν Βιέννῃ σωματίων τῆς ἐφημερίδος φέρει ἡμερομηνίαν 29 Νοεμβρίου 1811. Ἐλλείπει τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων εἶναι δύσκολον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἀντικειμενικὴ εἰδησεογραφία τῆς ἐλληνικῆς ἐφημερίδος προεκάλεσε τὴν παῦσιν τῆς.

*

Ἡ περίπτωσις τῆς ἐλληνικῆς αὐτῆς ἐφημερίδος εἶναι τυπικὴ ὡς πρὸς τὰς πολιτικὰς τάσεις ὄλων τῶν προεπαναστατικῶν ἐφημερίδων τῆς Βιέννης εἰς ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ πρώτη «Ἐφημερίς» τῶν Μαρκίδων Πούλιου εἶχεν εὑρεῖ ἕνα ἐπικίνδυνον τρόπον διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς συμπληγάδας τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων καὶ συμπερόντων Αὐστρίας - Ρωσίας - Τουρκίας. Εἶχε δηλαδὴ δύο ἐκδόσεις, μίαν διὰ τὰ κράτη τῆς Αὐστρίας καὶ μίαν εἰδικὴν διὰ τὴν Τουρκίαν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἔλειπαν ὅλαι ἐκεῖναι αἱ εἰδήσεις ποὺ θὰ ἔφερον εἰς δύσκολον θέσιν τοὺς Ἕλληνας τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Βεβαίως μία τοιαύτη κατάστασις δὲν ἤμπορεῖ νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρόν, διότι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις δὲν ἔχουν τὸν καιρὸν ν' ἀσχολοῦνται μὲ τὰς περιπλόκους αὐτὰς ὑποθέσεις τῶν μειονοτήτων των. Αὐτὸ δὲν πρέπει πάλιν νὰ ἐξάψῃ τὸν θυμὸν μας, διότι εἶναι ἀρκετὰ γνωστὸν ὅτι οὔτε καὶ οἱ ὑπάλληλοι τῶν ὑπουργείων ἀσχολοῦνται μὲ τὰς ὑποθέσεις ἐκεῖνας τῶν ὑψηλῶν τοῦ κράτους των, αἱ ὅποιαι φαίνονται ὀλίγον περιπεπλεγμέναι ἢ χρειάζονται μικρὰν κατανόησιν καὶ προσπάθειαν διὰ νὰ λυθοῦν. Ὁ Μέττερνιχ συνήθιζε νὰ λέγῃ ὅτι τὰ προβλήματα τὰ ὅποια περικλείει ἕνας φάκελλος εἰς ἕνα ὑπουργεῖον λύονται αὐτομάτως τουλάχιστον κατὰ τὸ ἥμισυ, ἐὰν ἀφήσῃ κανεὶς τὸν φάκελλον αὐτὸν εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου ἐπὶ μακρὸν χρόνον χωρὶς ν' ἀσχοληθῆ καθόλου μαζί του.

Ἐνα σημαντικὸν πρόβλημα ποὺ συνδέεται μὲ τὰς πρώτας ἐφημερίδας τῆς Βιέννης εἶναι ἡ γλῶσσα των. Αὐτὸ πρέπει ν' ἀπασχολήσῃ εἰς τὰ σοβαρὰ μᾶλλον τοὺς γλωσσολόγους. Ἄς ἀρχίσωμεν π.χ. μὲ τὰ τοπωνυμικά: Πότε, πῶς, καὶ διατί ἐπεράσαμεν ἀπὸ τὴν «Φράντζαν», τὴν «Σβεκίαν» καὶ τὴν «Ἐγγλιτέραν» τῶν πρώτων ἐλληνικῶν ἐφημερίδων εἰς τὴν «Γαλλίαν», τὴν «Σουηδίαν» καὶ τὴν «Ἀγγλίαν» τῶν σημερινῶν; Ἡ ἀπὸ τὴν «Χολλάνδαν» εἰς τὴν «Ὀλλανδίαν» καὶ ἀπὸ τὴν «Αὐστρίαν» εἰς τὴν «Αὐστρίαν».

Οἱ συντάκται τῶν ἐφημερίδων αὐτῶν δὲν εἶχαν τὰς εὐκολίας τῶν σημερινῶν ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν. Ἐκαμαν ἕνα πραγματικὸν ἀγῶνα διὰ νὰ εὑροῦν τρόπον συμβιβασμοῦ μετὰ τῆς ὀμιλουμένης καὶ εὐρωπαϊκῆς γλωσσικῆς πραγματικότητος, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἔπρεπε ν' ἀποδοθοῦν ἔννοια καὶ πράγματα τῶν νέων συνθηκῶν τῆς ζωῆς, αἱ ὅποιαι δὲν εἶχον δημιουργηθῆ ἀκόμη διὰ τοὺς Ἕλληνας. Διαβάζομεν εἰς τὰς «Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη» π.χ. «Ὁ Γκενεράλης», «Τὸ Ἰντερέσσον», «Οἱ Ἰνζουργέντιδες» — οἱ ἐπαναστάται — κλπ. Ἡ τὴν ἐξῆς εἶδησις: «Βιέννα. Εἰς τὰς 26 Ἰουνίου ἐκονολογήθη μία Καισαροβασιλικὴ Πατέντα διὰ τὰς ἀνταλλαγματικὰς ἐνδείξεις, ἧτοι Ἀινλέζουγσιαίνε κλπ.». «Ὅλα πρέπει νὰ γίνουν κατανοητὰ, ἄλλως κινδυνεύει ἡ ζωὴ τῆς ἐφημερίδος. Ὁ συντάκτης ἦτο λοιπὸν καὶ γλωσσοπλάστης. Χωρὶς νὰ εἶναι καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἡ μεγάλη γλωσσικὴ κοσμογονία μὲ τὴν δημιουργίαν τῶν στρατιωτικῶν, ναυτικῶν, δασμολογικῶν καὶ ἄλλων «Ὀνοματολογίων» ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Ὅσον καὶ ἂν προκαλοῦν ἀκόμη καὶ σήμερον τὸ μειδιάμα — κυρίως τῶν νεοσυλλέκτων — ἔχουν τουλάχιστον κάποιαν χρησιμότητα καὶ ἀπέκτησαν ἤδη καὶ μίαν παράδοσιν.

Ἄλλα προβλήματα ποὺ θὰ ἔπρεπε ν' ἀπασχολήσουν τοὺς φοιτητὰς τῆς δημοσιογραφίας — τῶν ξένων πανεπιστημίων — σχετικῶς πρὸς τὰς πρώτας ἐλληνικὰς ἐφημερίδας, θὰ ἦσαν π.χ. ἡ ἐσωτερικὴ ὀργάνωσις μιᾶς ἐφημερίδος, ἀναγνωστικὸν κοινόν, τυπογραφεῖα, τρόποι κυκλοφορίας.

Ὡς πρὸς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν π.χ. πρέπει νὰ λεχθῆ ὅτι αἱ ἐλληνικαὶ ἐφημερίδες τῆς Βιέννης ἀπησχόλησαν ὄχι μόνον τοὺς Ἕλληνας ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Ναπολέοντα. Ἴδου τί ἐκθέτει ὁ ἀστυνομικὸς διευθυντῆς τῆς Βιέννης Ζίμπερ πρὸς τὸν ὑπουργόν του τὴν 13 Νοεμβρίου 1811, εἰς ἕνα ἀνέκδοτον ἔγγραφο.

«Ἐπληροφορήθη προὐ μικροῦ ἐξ ἀξιοπιστοῦ πηγῆς, ὅτι ὁ Γάλλος πρέσβυς ἔλαβε τὴν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα νὰ τοῦ ἀποστείλῃ ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας ἐλληνικὰς ἐφημερίδας καὶ νὰ πράττῃ τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ μέλλον. Ὁ αὐτὸς πρέσβυς ἐφρόντισεν ἀμέσως τὴν ἀγορὰν μιᾶς σειρᾶς ἐκ 31 φύλλων».

Οὕτω γνωρίζομεν λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ «μέγας γκενεράλης, ἱμπεράτορας τῆς Φράντζας» ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Εἰδήσεων διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη», τὰ ὅποια τὸν ἐπερίμεναν ἀπὸ μακροῦ ὡς ἀπελευθερωτὴν των.

*

Τὴν 12^{ην} Νοεμβρίου 1811 ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Λόγιον Ἐρμῆν» τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ καὶ εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἐφημερίδα «Εἰδήσεις διὰ τὰ Ἀνατολικά μέρη» τοῦ Εὐ. Ρ. Πρόποβικ, ἡ κάτωθι ἀγγελία. Τὴν ἀναδημοσιεύω διότι εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐλληνικοῦ προεπαναστατικοῦ Τύπου. Θίγει καὶ ἀπαντᾷ συγχρόνως εἰς ὅλα τὰ προβλήματα μιᾶς ἐφημερίδος: Σκοπός, συνεργάται, πηγαὶ τῶν εἰδήσεων, γλῶσσα — σπουδαῖον πρόβλημα διὰ μίαν προεπαναστατικὴν ἐφημερίδα — σύνταξις, ζητήματα συνδρομητῶν. Καὶ ὅλα αὐτὰ εἰς τὴν Βιέννην τὸ 1811. Ἴδου τὸ περιεχόμενον τῆς:

πον με ὅλα νὰ δυνηθῆ εἰς κατάλληλον εὐκαιρίαν νὰ φυγαδεύσῃ ὁ ἴδιος ἢ δι' ἄλλων τὸ τυπογραφεῖον καὶ ἀσκήσῃ τὴν τέχνην του εἰς τὸ Ἰάσιον.

Μολονότι μεταξὺ τῶν κατασχεθέντων ἐγγράφων δὲν εὐρέθησαν ἐπιλήψιμα τοιαῦτα, ὥσπότεν γεννᾶται ἡ ὑπόνοια περὶ αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς ὑπεξαίρεσεως ἢ τοῦ σφετερισμοῦ, τοσούτω μᾶλλον καθ' ὅσον πολλά φύλλα τῆς ἐφημερίδος ἐν μέρει μὲν εἶχον ἐξαφανισθῆ, ἐν μέρει δὲ δὲν εἶχον λογοκριθῆ ὑπὸ τοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον — πρᾶγμα ἀνήκουστον! — εἶναι συγχρόνως συντάκτης καὶ λογοκριτής, ἐμφανιζομένων καὶ τῶν δύο ἐν ἐνὶ προσώπῳ πρὸς ὠφέλειαν κοινῆς ὑποθέσεως).

*

Τὸ ὡς ἄνω σημεῖον τοῦ ἐγγράφου εἶναι πολὺ σημαντικὸν διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ προεπαναστατικοῦ Τύπου. Ἐπικυροῦται δηλαδὴ ἐπισήμως τὸ γεγονός, ὅτι τόσον ἡ πρώτη «Ἐφημερίς» τῶν ἀδελφῶν Μαρκίδων Πούλιου, ὅσον καὶ ὁ «Ἐλληνικὸς Τηλέγραφος» καὶ πιθανὸν καὶ ὁ «Λόγιος Ἑρμῆς» εἶχον δύο ἐκδόσεις, μίαν λογοκριμένην καὶ μίαν μυστικὴν ἀλογόκριτον, κυκλοφοροῦσαν μεταξὺ ἀνθρώπων πού τόσον πολὺ ἐχρειάζοντο τὴν ἐλπίδα, τὴν ζεστή φωνή: *Κουράγιο ἀδέλφια*. Τὸ λαθρόβιον τυπογραφεῖον τοῦ Ἀλεξανδρίδου μᾶς δίδει μίαν ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν εἰς ὅλ' αὐτὰ τὰ ἀπίστευτα πράγματα. Καὶ τὸ ἐγγράφον τελειώνει ὡς ἐξῆς:

«Ἵπὸ τὴν ἔποψιν αὐτὴν ἔχει τὴν γνώμην ἡ Ἀνωτάτη Διεύθυνσις τῆς Ἀστυνομίας, ὅτι ἡ ἄδεια τῆς ἐφημερίδος «Ἐλληνικὸς Τηλέγραφος» πρέπει ν' ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τὸν μέχρι τοῦδε δικαιούχον τῆς, οὐχὶ ὅμως ἀτιμωρητί, ἕνεκα τῆς διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀποδειχθείσης καταχρήσεως, ἐπιστρεφομένου τοῦ πιεστηρίου μετὰ τῶν παραρτημάτων του εἰς τὸν Τσβέκ, ὁ ὁποῖον οὕτως ἢ ἄλλως δὲν θ' ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν του ἕνεκα τοῦ παραπτώματός του, ὡς ἐξήχθη ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν ἐνεργηθείσης ἀνακρίσεως. Ἀφ' ἑτέρου πρέπει νὰ σταλοῦν οἱ ἐργάται τοῦ τυπογραφείου εἰς τὸν πρώην ἐκδότην των καὶ νὰ μὴ ἐπιτραπῆ οὔτε εἰς τὸν Παῦλον Παναγιώτην οὔτε εἰς ἄλλον νεαρὸν Ἑλληνα ἢ ἐκμάθησις τῆς βιβλιοτυπίας ἢ στοιχειοθεσίας ἕνεκα τῆς οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ συνεπαγομένης ζημίας τοῦ κράτους. Εἰς περίπτωσιν ὅμως καθ' ἣν μία ἀνωτέρα ἀρχὴ θὰ ἐθεώρῃ σκόπιμον τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐν λόγῳ ἐφημερίδος, θὰ πρέπει ν' ἀνατεθῆ ἢ σύνταξις τῆς εἰς μὴ ἐπιλήψιμον ἄτομον καὶ ἡ λογοκρισία τῆς εἰς ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ εὐρίσκειται εἰς οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὸν συντάκτην καὶ νὰ εἶναι ὡσαύτως μὴ ἐπιλήψιμος.

Βιέννη, 10 Σεπτεμβρίου 1815

ZIMPER».

Διὰ νὰ λήξῃ ἡ ὑπόθεσις παρεπέμφθη αὕτη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ἀστυνομίας εἰς τὸν Δῆμον τῆς Βιέννης, ἀρμόδιον διὰ τὰ ἐπαγγελματικὰ ἀφοῦ ἀνετέθη ἐκ νέου ἡ λογοκρισία τοῦ «Ἐλληνικοῦ Τηλεγράφου» εἰς τὸν ἐπιστρέψαντα ἐκ Παρισίων τακτικὸν λογοκριτὴν Κόπιταρ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ τυπογράφος Τσβέκ — τὰ ἑλληνικὰ βιβλία πού ἐτύπωνε τὸν ἀναφέρουν ὡς ἐκδότην Σβέκιον — ἐπέμενε νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸ πιεστήριον πού προεκάλεσεν ὅλην τὴν ἱστορίαν καὶ

πάλιν ἐκτὸς τῆς οἰκίας του καὶ νὰ προσλάβῃ μάλιστα ὡς συνεταῖρον τὸν Ἀλεξανδρίδην. Ἡ ἔρευνα τῆς Ἀστυνομίας ὅμως ἀπέδειξεν ὅτι ὑπῆρξεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τσβέκ ἀρκετὸς χῶρος διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ πιεστηρίου. Αὐτὸ βέβαια ἐρεθίζει ἀκόμη περισσότερο τὰς ὑπονοίας τοῦ ὑπουργοῦ, καὶ προκαλεῖ ἕνα ἐγγράφον του πρὸς τὸν ἀρμόδιον διοικητὴν τῆς Κάτω Αὐστρίας διὰ τοῦ ὁποῖου συνιστᾶται ἡ μεταίωσις τῶν προθέσεων Τσβέκ — Ἀλεξανδρίδου. Εἰς τὰς 26 Μαρτίου τοῦ 1816 ἀναγκάζεται ὁ Τσβέκ ν' ἀποσύρῃ τὴν αἰτησίαν του περὶ συνεταιρισμοῦ καὶ ἡ ὑπόθεσις θεωρεῖται λήξασα. Μανθάνομεν μάλιστα ὅτι ὁ «Ἐλληνικὸς Τηλέγραφος», ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ 1813 ἐκυκλοφόρει ἐπὶ τινα χρόνον καὶ ὡς καθημερινὴ ἐφημερίς, ἐτυπώοντο κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Α. Στράους καὶ κατόπιν εἰς τοῦ Σποκχόλτζερφον Χίρσφελντ μὲ στοιχεῖα πού ἀνήκαν εἰς τὸν Ἀλεξανδρίδην. Τέλος ἄς σημειωθῆ ὅτι ἡ Πανεπιστημιακὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βιέννης κατέχει τὸν «Ἐλληνικὸν Τηλέγραφον» τῶν ἐτῶν 1828 - 1836, τὸν «Φιλολογικὸν Τηλέγραφον» τοῦ ἐτους 1817 καὶ μεταξὺ ἄλλων ἔργων τοῦ Ἀλεξανδρίδου ἀντίτυπον τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθείσης ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ «Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος» τοῦ Γκόλντσμυτ μὲ ἰδιόχειρον ἀφιέρωσιν τοῦ μεταφραστοῦ.

3

Ὁ «Λόγιος Ἑρμῆς» τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ ὑπὸ τὴν λογοκρισίαν τοῦ Μέττερνιχ.

Ἡ Λογοκρισία τοῦ Μέττερνιχ εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ ἐνισχύσῃ τὸ προσωπικὸν τῆς διὰ νέων ἐκτάκτων ὑπαλλήλων εἰς δύο περιπτώσεις: Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Συνεδρίου τῆς Βιέννης, καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκρηξίν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις εἶχε σοβαροὺς λόγους ὁ ἀριστοκράτης καγκελλάριος νὰ ἐγκρίνῃ τὰς σχετικὰς πιστώσεις. Ἀλλὰ οἱ νέοι ὑπάλληλοι δὲν εἶχαν πάντοτε τὴν τύχην νὰ τοῦ παρουσιάζουσαν ἐπιστολάς μὲ εὐχάριστον περιεχόμενον. Ἴδου μία ἐπιστολή, ἡ ὁποία ἐπέρασεν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Μέττερνιχ. Ἦτο ἄγνωστος μέχρι σήμερον, διότι κατεκρατήθη εἰς τὴν Λογοκρισίαν. Τὴν μεταφράζομεν ἀπὸ τὰ γερμανικά, ἔτσι ὅπως τὴν ἐδιάβασε σκεπτικὸς καὶ ἀμίλητος ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας

«Πρὸς τοὺς ἀδελφούς Καπετανάκη, εἰς Βιέννην.

Λιθάρι Εὐβοίας, 7 Ἀπριλίου 1822

Τὸ ὅτι ζῶ τὸ βλέπετε ἀπὸ τὴν παροῦσαν μου. Γιὰ σᾶς δὲν γνωρίζω τίποτε. Ἄν ζῆτε, πρέπει νὰ κατεβῆτε στὴν Πατρίδα, τῶρα πού σᾶς χρειάζεται. Ἐγὼ βρίσκομαι στὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ὁδηγοῦμεν τὸν στρατὸν μας κατεπάνω στὸν ἐχθρόν, τὸν κτυποῦμε παντοῦ καὶ ἔχομεν νίκας. Τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον μας τὸ ἔχομεν στὸ Ζητοῦνι. Νικοῦμε στὰ Ἄγραφα, καὶ χθὲς ἔπεσεν ἡ Ὑπάτη στὰ χέρια μας. Ἐτοιμαζόμεθα γιὰ τὴν Λάρισα. Στὴν περιοχὴ τοῦ Ὀλύμπου κτυποῦμε καὶ νικοῦμε ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές. Ἡ Ἐλασσώνα, ἡ Βέρροια, ἡ Νάουσσα ὑπέκυψαν στὰ ὅπλα μας. 19.000 ἄνδρες στρατὸ ἔχει ἡ Ἀνατολικὴ Ἑλλάδα, 23.000 ἡ Δυτικὴ μέχρι τὸ Σοῦλι καὶ 25.000 ἡ

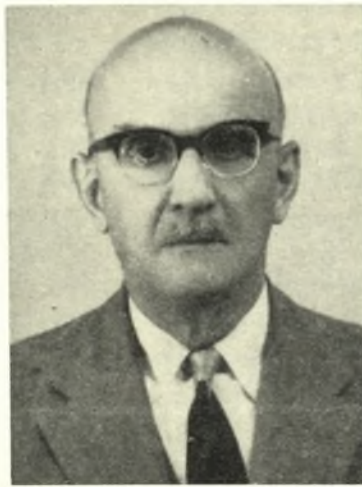
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γεννήθηκε στην Καρδίτσα τὸ 1917, ὅπου ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς τῆς στοιχειώδους καὶ Μέσης ἐκπαίδευσης. Εἰσήλθεν δι' ἐξετάσεων εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διὰ τὴν ἐγκαταλείψει ἀργότερον καὶ νὰ σπουδάσῃ, φοιτῶν συγχρόνως εἰς τὴν Πάντειον Σχολὴν τῶν Πολιτικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν καὶ τὴν Νομικὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐλαβε τὰ πτυχία ἀμφοτέρων τῶν Σχολῶν. Ἐνεγράφη εἰς τὸν Δικηγορικὸν Σύλλογον Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ ἔτος 1945 καὶ ἀσκεῖ τὸ δικηγορικὸν λειτουργημὰ ἐν Ἀθῆναις εὐδοκίμως. Μέλος τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τῶν Θεσσαλῶν.

ΑΠΟΣΤ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Δικηγόρος τοῦ Πρωτοδικείου Βόλου, ἦδη παρ' Ἐφέταις, γεννηθεὶς εἰς Βόλον, κατὰ τὸ ἔτος 1928. Ἀπεφοίτησε τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ἔτος 1951. Ὑπηρετήσεν ὡς ἐφεδρὸς Ἀξ/κὸς τοῦ Βασιλ. Ναυτικοῦ εἰς τὸ τμήμα νομικῶν μελετῶν τοῦ ΓΕΝ μέχρι καὶ τοῦ 1954. Ἐκτοτε δικηγορεῖ παρὰ τῷ Πρωτοδικεῖῳ Βόλου, ἀναπτύσσων ἀξιόλογον κοινωνικὴν δράσιν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΑΤΡΟΥ

Ἐγεννήθη εἰς Λάρισα, ἐνθα ἐπεράτωσε τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του. Πτυχιούχος τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Δικηγορεῖ εὐδοκίμως εἰς τὴν γενετείραν του. Διατέλεσε Δημοτικὸς Σύμβουλος ἀπὸ τοῦ 1936-1944. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ πολεμικοῦ Σταυροῦ πρώτης τάξεως. Ἐχρημάτισε δὲ Πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου τοῦ Νομοῦ Λαρίσης.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΥΡΚΟΣ

Ἐγεννήθη ἐν Τρικάλαις τὸ ἔτος 1909. Ἐσπούδασε Νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1940, δικηγορεῖ ἐν Τρικάλαις. Ἡ Ἐθνικὴ δράσις του κατὰ τὴν κατοχὴν ὑπῆρξεν ἐξαιρετος. Μετέσχεν ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος Τρικάλων. Βραδύτερον μετέσχε καὶ εἰς τὰς Ἐθνικὰς Ὁμάδας τοῦ Στρατηγοῦ Ναπολέοντος Ζέρβα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΡΗΓΑΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1917 εἰς τὴν Ρεντίναν τῆς Καρδίτσας. Ἐπεράτωσε τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ διωρίσθη δικηγόρος παρὰ τῷ Πρωτοδικεῖῳ Ἀθηνῶν, προαχθεὶς καὶ παρὰ τῷ Ἀρειῷ Πάγῳ. Ἀνελλιπῶς ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του ἀσκεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου αὐτοτελῶς καὶ ὡς βοηθὸς καὶ συνεργάτης τοῦ Ἀλεξάνδρου Βαμβέτσου.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Τρικάλαις. Ἐπεράτωσε τὰς Γυμνασιακὰς του σπουδὰς εἰς τὸ Γυμνάσιον Τρικάλων. Ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Δικηγορεῖ εὐδοκίμως ἐν Ἀθῆναις. Ἀνέπτυξεν ἐνεργὸν δράσιν εἰς τὴν ἀθλητικὴν κίνησιν τῆς γενετέρας του, συμβαλὼν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ ἀθλητικοῦ πνεύματος καὶ τὴν ὀργάνωσιν του εἰς σωματεία, διατελέσας ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν μέλος τῶν τοπικῶν ὁμάδων «Παναθημανικός» καὶ «Ἀχιλλεύς». Ἦδη κατέχει τὴν θέσιν τοῦ Εἰδικοῦ Συμβούλου εἰς τὸ Ὑπουργ. Ἐθν. Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων. εἶναι μέλος τῆς Ἱστορ. καὶ Λαογρ. Ἑταιρείας τῶν Θεσσαλῶν.

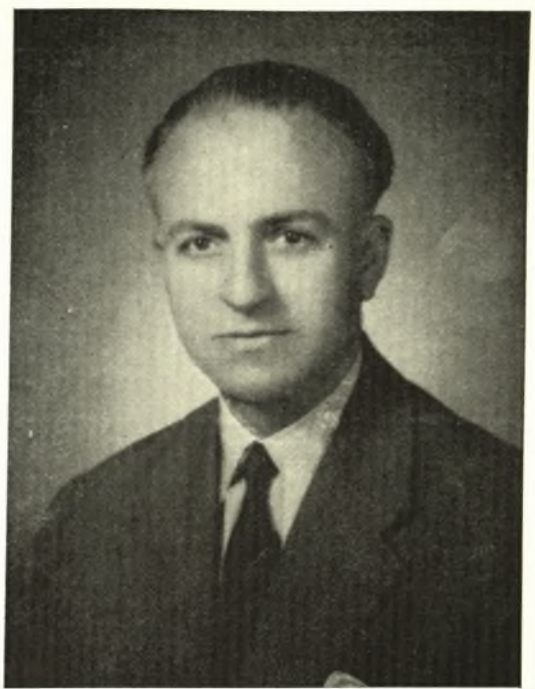
ΚΩΝΣΤΑΝΤ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Έγεννήθη εν Βόλῳ. Μετά τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του εἰς τὸ Γυμνάσιον Βόλου. ἑπεράτωσε τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, λαβὼν τὴν ἀδειαν τοῦ δικηγόρου. Ἐν συνεχείᾳ ἐσπούδασε Πολιτικὰς καὶ Οἰκονομικὰς Ἐπιστήμας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, λαβὼν καὶ τὸ σχετικὸν πτυχίον. Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἡ κοινωνικὴ του δράσις.

ΛΑΖΑΡΟΣ ΑΣΤΡΙΤΗΣ

Έγεννήθη εἰς Μάραθον Ἀργιθέας Καρδίτσας τὸ 1917. Ἐσπούδασε Νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Μετέσχεν ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀντίστασιν κατὰ τὰ ἔτη 1941-1945, τιμηθεὶς διὰ παρασῆμων ὑπὸ τῆς ὀργανώσεως τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ. Σύμβουλος τῆς Πανελληνίου Ὁμοσπονδίας ΕΔΕΣ - ΕΟΕΑ. Δημοτικὸς Σύμβουλος εἰς τὸν Δήμον Ζωγράφου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ

Έγεννήθη εν Τυρνάβῳ τοῦ Νομοῦ Λαρίσης κατὰ τὸ ἔτος 1909. Εἰς τὴν γενέτειράν του ἐτελείωσε τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τὸ σχολαρχεῖον, διακούσας ἐν συνεχείᾳ τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς εἰς τὴν Λάρισαν. Ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀφ' ἧς καὶ ἔλαβεν τὸ πτυχίον. Ἀσκεῖ εὐδοκίμως τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Δικηγόρου παρά τῷ Ἐφετείῳ Λαρίσης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1942. Ἐκ νεότητος ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς σωματειακὰς κινήσεις διατελέσας γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου Ἀμπελοκτημόνων. Ἐνθερμος θιασώτης τοῦ ἔργου τῆς Ἱστορ. καὶ Λαογρ. Ἐταιρείας τῶν Θεσσαλῶν.

ΚΟΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ

Έγεννήθη εν Τυρνάβῳ τοῦ Νομοῦ Λαρίσης. Αὐτόθι ἑπεράτωσε τὰς στοιχειώδεις σπουδὰς του, συμπληρώσας κατόπιν αὐτὰς εἰς τὸ Γυμνάσιον Λαρίσης. Εἶτα ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς ἐξῆλθε πτυχιούχος. Μετὰ ταῦτα ἤρξατο ἀσκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου παρά τὸ Ἐφετεῖον Λαρίσης, συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Δημητρίου Παπαγιάννη. Παραλλήλως πρὸς τὴν δικηγορίαν ἐνδιεφέρθη διὰ τὰ κοινωνικὰ καὶ πνευματικὰ ζητήματα τῆς Λαρίσης καὶ τῆς γενετήρας του, ἀναπτύξας πλουσίαν δράσιν εἰς τὰς διαφόρους ἐκπολιτιστικὰς ἐκδηλώσεις.

ΑΠΟΣΤ. ΑΡΣΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Έγεννήθη τὸ 1935 εἰς Δενδράκια Φαρσάλων, καταγόμενος ἀπὸ ἀγροτικὴν οἰκογένειαν. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐκ τοῦ Γυμνασίου Φαρσάλων εἰσήχθη ἀμέσως εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποφοίτησε τὸν Μάρτιον τοῦ 1959. Ἐν συνεχείᾳ δικηγόρος παρά τῷ Πρωτοδικεῖῳ Λαρίσης ἐν ἔτει 1961.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥΦΕΞΗΣ

Έγεννήθη εἰς Λάρισαν τὸ ἔτος 1910, ἐνθα διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα τῆς στοιχειώδους καὶ Μέσης Ἐκπαίδευσως. Εἶτα ἐνεγράφη εἰς τὴν Σχολὴν Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἦσκησεν εὐδοκίμως τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα εἰς Λάρισαν ἀπὸ τοῦ 1936, συνεχίζει δὲ τοῦτο εἰς Ἀθήνας ἀπὸ τοῦ 1941.

Πελοπόννησος. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις μας ἔχει τὴν ἔδρα τῆς στὴν Κόρινθο. Πάμε μὲ τὸ στρατὸ παντοῦ, καὶ φροντίζομεν οἱ ἴδιοι γιὰ τὸν ἀνεφοδιασμόν του. Σεῖς ὅμως, τί κάθεστε στὴν Βιέννη; Ὁ στόλος μας νικᾷ καὶ πουθενὰ δὲν βλέπετε ἓνα ἐχθρικό πλεούμενο.

ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΑΖΗΣ».

Ἡμποροῦμεν νὰ φαντασθῶμεν πολὺ καθαρά, πῶς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γαζῆ, θὰ ἐζήτησεν ὁ πάντοτε γαλήνιος καὶ ἀριστοκρατικὸς Μέττερνιχ, τὸν φάκελλον τοῦ γνωστοῦ ἀρχιμανδρίτου τῆς Βιέννης ποῦ συχνὰ ἀπησχόλησε καὶ τὴν Ἀστυνομίαν καὶ τὴν Λογοκρισίαν, ἀκόμη καὶ τὸ πολιτικόν του γραφεῖον. Ὁ φάκελλος τοῦ προσεφέρθη ταχύτατα ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου. Καὶ ὁ πανίσχυρος καγκελλάριος ἔχει τώρα εἰς τὰ χέρια του τὴν μυστικὴν ἱστορίαν ἐνὸς Ἑλλήνου. Ἄς τὴν παρακολουθήσωμεν ἀκριβῶς ἕτσι ὅπως τὴν ἐδιάβασεν ὁ Μέττερνιχ, καὶ μάλιστα εἰς τὰ σημεῖα ὅπου ἐσταμάτησε περισσότερο.

«... Ἦλθεν εἰς τὴν Βιέννην τὸ 1797, ἔγινεν ἀρχιμανδρίτης τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐκδίδει γεωγραφικοὺς χάρτας, γράφει βιβλία, μεταφράζει ξένες ἀστρονομίες, ψάλλει εἰς τὴν ἐκκλησίαν...».

Ἄλλὰ αὐτὰ δὲν ἔχουν τόσην σημασίαν, τὰ κάνουν ὅλοι οἱ λόγιοι Ἑλληνες τῆς Βιέννης, ἔχουν ἄλλωστε — δυστυχῶς — τὰ σχετικὰ ἀνανεωθέντα προνόμια ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα. Ἄλλὰ νὰ κάτι, ἓνα ἔγγραφο ἀπὸ 21ης Ἰανουαρίου 1811 πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς Ἀστυνομίας Χάγκερ, ποῦ ἐπισύρει τὴν προσοχὴν τοῦ καγκελλαρίου. Εἶναι μία μυστικὴ ἔκθεσις περὶ τοῦ Γαζῆ:

«Εὐγενέστατε κ. βαρῶνε,

Ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀπὸ 19ης Δεκεμβρίου 1910 ὑποβληθείσης ἐκθέσεώς μου περὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ ἐφημερίου τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ ναυδρίου Ἀνθίμου Γαζῆ, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ φέρω συμπληρωματικῶς εἰς γνῶσιν τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ ἀρχιμανδρίτης καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐνταῦθα δευτέρας παραμονῆς του, ἐξηκολούθει νὰ διατηρῆ μετὰ τοῦ ἱερέως τῆς ρωσικῆς Αὐλῆς Ἰωάννου ὄχι μόνον στενωπάτας σχέσεις, ἀνταποκρινόμενος εἰς τὰς συχνὰς ἐπισκέψεις ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ συνδέσμου των καὶ τὰς ἐπανειλημμένας καὶ ἔτι συνεχιζόμενας προσκλήσεις εἰς τὰς συμπόσια καὶ τὰς προκλητικὰς των διασκεδάσεις, ἀλλὰ λέγεται ὅτι αἰσθάνεται ἐπὶ τούτοις ἰδιαιτέραν ἀγάπην καὶ κλίσιν πρὸς τὴν ρωσικὴν Αὐλὴν, παρουσιαζόμενος ὡς ὑπερασπιστὴς μὲ ἀμείωτον ζῆλον τῆς ρωσικῆς περιωπῆς καὶ τῶν ρωσικῶν συμφερόντων. Τὰ δεδομένα αὐτὰ συνεκέντρωσα βαθμιαίως δι' ἀξιοπίστων Ἑλλήνων, εἰς τὰς πληροφορίας τῶν ὁποίων ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ἀφοῦ εἶχαν καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ συναναστρέφονται συχνὰ μετὰ τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ καὶ νὰ ὁμιλοῦν μαζί του σχετικῶς. Ἐκφράζω εὐσεβᾶστως τὴν γνώμην, ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ ληφθοῦν μέτρα, ὥστε ὁ εἰρημὸς ἀρχιμανδρίτης... (ἐδῶ τὸ ἔγγραφο εἶναι κατεστραμμένον...) νὰ τεθῆ ὑπὸ ἄγρυπνον ὄμμα καὶ νὰ παρακολουθηθῆ ἐπακριβῶς.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ θεωρῶ καθήκον μου, ὅπως ἀναφέρω, συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολήν σας, ὅτι εἰς τὸ καφενεῖον τῆς ὁδοῦ Φλάισμαρτ («Ὁ Λευκὸς Βοῦς») παρατηρεῖται συρ-

ροῇ Ἑλλήνων μετὰ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται πολλοὶ ἀπὸ τὴν Βλαχίαν καὶ Μολδαβίαν, συνειθίζοντες νὰ συναντῶνται ἐδῶ κατ' ἐντολήν τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως ὡς ἀπεδείχθη ἐπανειλημμένως, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ κάμουν ἐξαγωγὴν χρυσῶν νομισμάτων, νὰ βολιδοδοσκοποῦν τὰ πάντα, καὶ διὰ τῆς περιγραφῆς τῶν πολεμικῶν ἐπιτυχιῶν τῶν Ρώσων ἡρώων καὶ τῆς διαδόσεως ἀρχῶν ἐπιβλαβῶν διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους καθὼς καὶ ἀσυστόλων διῆχουρισμῶν ὄχι βεβαίως νὰ παραπλανοῦν ἀμέσως ἀσταθεῖς καὶ εὐπίστους, ἀλλὰ νὰ συντελοῦν πάντως εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῶν γνωμῶν των. Ὡς ἐκ τούτου φρονῶ εὐπειθεστάτα, ὅπως εὐδοκῆσθε καὶ ληφθοῦν ἀμέσως τοιαῦτα μέτρα, ὥστε ἐπιτήδειοι καὶ εὐφρεῖς ἄνδρες νὰ ἐπιφορτισθοῦν μὲ τὴν ἰδιαιτέραν ἐπιτήρησιν καὶ παρακολούθησιν τῆς συμπεριφορᾶς τῶν μὴ ἐκ Βιέννης Ἑλλήνων καὶ τῶν Μολδαβῶν, καθὼς καὶ τῶν συζητήσεων καὶ τῶν πολιτικῶν των φρονημάτων.

ΝΕΣΤΟΡΟΒΙΤΣ»

Αὐτὸ ἤρκεσε διὰ νὰ κινητοποιηθῆ ὁλόκληρος ἡ μυστικὴ ἀστυνομία τῆς Βιέννης. Ἄλλὰ τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῆς παρακολουθήσεως δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὰ.

Εἰς τὰς 23 Μαρτίου 1811 ὁ αὐστριακὸς ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας ἀναγκάζεται νὰ γράψῃ ἓνα θυμωμένον γράμμα πρὸς τὴν Ἀνωτάτην Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας τὸ ὁποῖον ἀρχίζει:

«Δι' ἐγγράφου μου ἀπὸ 22^{ας} Ἰανουαρίου συνέστησα θερμότατα καὶ ἐπειγόντως τὴν παρακολούθησιν τοῦ ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ ναυδίου Ἀνθίμου Γαζῆ, διότι ἡ ὑπόθεσις ἔχει μεγίστην ἰσημασίαν. Παρὰ ταῦτα δὲν ἔλαβον μέχρι τῆς στιγμῆς οὐδεμίαν σχετικὴν ἔκθεσιν. Ὡς ἐκ τούτου συνιστᾶται εἰς τὴν Ἀνωτάτην Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας μετὰ μεγίστης ἐμφάσεως ἡ ἐπιμελεστάτη διεκπεραίωσις τῆς ὑποθέσεως ταύτης, περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ὁποίας ἀναμένω λεπτομερεστάτην ἔκθεσιν».

Βεβαίως ἓνα τέτοιο ἔγγραφο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιμένη τὴν ἀπάντησίν του ἐπὶ μακρόν. Τὰ μυστικὰ ὄργανα ἐσκορπίσθησαν ἀμέσως παντοῦ ὅπου ἐσύχναζαν «Ἑλληνες, ἐπομένως εἰς τὸ Φλάισμαρτ, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν δύο ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν, εἰς τὸ καφενεῖον «Ὁ Λευκὸς Βοῦς». Ὁ Γαζῆς δὲν εὐρίσκεται πλέον σχεδὸν πουθενὰ μόνος του. Ἴδου μία ἔκθεσις σχετικὴ τῆς 9ης Ἀπριλίου 1811. Τὴν δημοσιεύω ὡς ἓνα δεῖγμα τῆς ἐργασίας τῶν μυστικῶν ὀργάνων τῆς Βιέννης. Γράφει ὁ μυστικὸς πράκτωρ:

«Μόλις εἶχα μείνει χθὲς 10 λεπτά εἰς τὸ μέγαρον τῆς ρωσικῆς πρεσβείας, ἐνεφανίσθη ὁ ἐφημέριος τῆς πρεσβείας συνοδευόμενος ὑπὸ ἐνὸς ἄλλου κληρικοῦ, τὸν ὁποῖον ἄφησαν νὰ εἰσέλθῃ πρὸ τῶν ἄλλων ποῦ ἐπερίμεναν. Εἰς τὸ ἐρώτημά μου, ποῖος νὰ εἶναι ὁ συνοδὸς κληρικός, ἐὰν εἶναι Σέρβος καὶ πῶς ὀνομάζεται, ἔλαβα τὴν ἀπάντησιν: «Ὁ κληρικός αὐτὸς εἶναι ὁ ἐφημέριος τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς κοινότητος, κατάγεται ἐκ Θεσσαλίας καὶ λέγεται Γαζῆς». Κατόπιν τούτου ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ μέγαρον, καὶ ἐπερίμενα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὴν ἐπάνοδον τῶν δύο εἰρημῶν ἱερέων. Ἀφοῦ ἐπέρασε μία ὁλόκληρη ὥρα, ἐξῆλθε τοῦ μεγάρου μόνος του ὁ ἱερεὺς Γαζῆς. Τὸν ἠκολούθησα σιγὰ βῆμα πρὸς βῆμα, χωρὶς νὰ γίνω ἀντιληπτός. Ἐπῆρε τὸν δρόμον τῆς «Νέας Ἀγορᾶς» πρὸς τὸν δρομίσκον Χίμμελφορτ, μετα-

βάς εις τὴν οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἄλλοτε ὁ οἰνομάγειρος Γιάν τὸ πανδοχεῖον του, εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα, ὅπου καὶ ἔμεινεν ἕνα τέταρτον τῆς ὥρας περίπου. "Ὅταν ἔφυγεν ἠρώτησα, ποῖος κατοικεῖ εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα καὶ μοῦ εἶπαν ὅτι ἐκεῖ εἶναι τὸ σπίτι τοῦ πράκτορος τῆς Αὐλῆς Γκιουρκίεβιτς».

Ἄλλὰ ὁ ὑπουργὸς δὲν εἶναι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς παρακολούθησews οὔτε ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς παρακολούθησews καὶ συνιστᾷ εἰς τὸν συντάκτην τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως Μάρκοβιτς, ὅταν πηγαίνει εἰς τὴν ρωσικὴν πρεσβείαν νὰ εὐρίσκη κάποιον λόγον διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μέγαρον καὶ ὄχι νὰ στέκεται ἐκεῖ ὡσάν ἡλίθιος, διότι τοῦτο θὰ τὸν ἔκαμν ὑποπτον εἰς τοὺς Ρώσους. Ἐδῶ πρέπει νὰ τονίσωμεν ὅτι ἡ αὐστριακὴ πολιτικὴ καὶ ἰδιαιτέρως ἡ Ἀστυνομία τῆς Βιέννης παρηκολούθει τὰς σχέσεις καὶ τῶν ὑπηκόων της καὶ τῶν ξένων πρὸς τὴν Ρωσίαν μὲ μεγαλυτέραν εὐαισθησίαν παρὰ τὰς πρὸς τὴν πανίσχυρον Τουρκίαν. Ἰδίως οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἔτρεφον τὰς ἐλπίδας των πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Γαλλίας, ἐμοιράζοντο εἰς τὰς πολιτικὰς ἰδέας καὶ τὰς κατευθύνσεις των μεταξύ τῶν δύο Μεγάλων Δυνάμεων, ἀναγκάζοντες κατ' αὐτὸν τρόπον τὴν Ἀστυνομίαν τῆς Βιέννης νὰ μοιράζεται καὶ αὐτὴ διὰ τῶν μυστικῶν της ὀργάνων εἰς τοὺς κύκλους τῶν Ἑλλήνων Ρωσοφίλων καὶ Γαλλοφίλων τῆς αὐστριακῆς πρωτεύουσας. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Γαζῆ ἐνόμιζαν ὅτι εὗρον τὴν ἀρχὴν τοῦ μίτου, πού ἀνεχώρει ἀπὸ τὴν Βιέννην καὶ διεκλαδώνετο εἰς τὰ κράτη τῆς αὐτοκρατορίας καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Διὰ τοῦτο ἐπιμένει ὁ ὑπουργὸς ἀκόμη τὴν 22αν Ἀπριλίου 1811 νὰ τοῦ σταλοῦν περισσότεραι πληροφορίαι, καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ «ποῖαν ὑπηκοότητα ἔχει ὁ Γαζῆς, τὴν τουρκικὴν ἢ τὴν αὐστριακὴν, κατόπιν — πῶς εἶναι δυνατὸν ὡς ἱερεὺς ἀσκῶν ἐνταῦθα τὰ καθήκοντά του νὰ δεχθῆ ἀπὸ τὴν ρωσικὴν Αὐλὴν τὸν σταυρὸν πρωθιερέως μετὰ τῆς περιτραχηλίου ἀλύσεως χωρὶς τὴν ἔγκρισιν τῶν ἐνταῦθα δημοσίων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, ἢ μήπως ἴσως ἐχορήγησε πρὸς τοῦτο τὴν ἄδειαν μία ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, εἰς τὴν περίπτωσιν του ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Κάρλοβιτς, ὡς συναγεται ἀπὸ τὴν συνημμένην ἐκθεσιν τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως τῆς Ἀστυνομίας ἀπὸ 11ης Ἰανουαρίου 1808». Καὶ τελειώνει τὸ ἔγγραφο: «Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀστυνομίας ὀφείλει ἀμέσως νὰ κάμῃ ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεως τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου, καὶ συνάπτουσα πλήρη ἀναφορὰν περὶ τῶν ἐν τῷ μεταξύ συγκεντρωθέντων πορισμάτων τῆς παρακολούθησews νὰ τὴν ὑποβάλῃ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπηρεσίαν, ἐκφράζουσα τὴν γνώμην της ἐὰν ὁ Γαζῆς, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανέλθῃ ὡς ἐφημέριος τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς ἐκκλησίας βάσει καὶ μόνον πιστοποιητικῶν περὶ τῆς ἀδόλου διαγωγῆς του, ἐκτελῆ ἐδῶ ἐκτὸς τῶν καθηκόντων του, πολιτικῶς ἐπιληψίμους πράξεις». Καὶ ἡ παρακολούθησις συνεχίζεται.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1811 νομίζει ἡ Ἀστυνομία ὅτι ἤμπορεῖ πλέον νὰ συντάξῃ τὴν τελικὴν της γνώμην περὶ τῆς πολιτικῆς δράσεως τοῦ Γαζῆ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀσφαλῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας ἐν τῷ μεταξύ συνεκέντρωσεν. Εἶναι τὸ ἔγγραφο ἐκεῖνο τῆς 15ης Μαΐου 1811, τὸ ὁποῖον ὀμιλεῖ περὶ τῶν μυστικῶν σκοπῶν ἐνὸς περιοδικοῦ τοῦ Γαζῆ, τοῦ πρώ-

του ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ. Πρόκειται περὶ τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ».

Ἄλλὰ ὁ λεπτός, ἀριστοκράτης καγκελλάριος ἔχει κουρασθῆ ἔμφανως, διαβάζων τὴν ἱστορίαν ἐνὸς Ἑλλήνου ρασοφόρου. Ἄς τὸν ἀφήσωμεν νὰ συνεχίσῃ μὲ ἀνάπαυαν...

*

Τὰ ἔγγραφα τοῦ φακέλλου Γαζῆ, μὲ τὰ ὁποῖα ἠσχολήθημεν εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια ἀπέδειξαν τὴν μεγάλην σημασίαν πού ἀπέδιδεν ἡ Ἀστυνομία τῆς Βιέννης εἰς τὴν μυστικὴν δραστηριότητα τοῦ τολμηροῦ Θεσσαλοῦ ἀρχιμανδρίτου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν πού ἡ Ἀστυνομία ὑποπτεύεται σχέσεις τοῦ Γαζῆ μετὰ τῆς ρωσικῆς πρεσβείας τῆς Βιέννης, δὲν πρόκειται πλέον νὰ τὸν ἀφήσουν ἡσυχον οἱ μυστικοὶ πράκτορες. Ἐξηκριβώσαμεν ὡσαύτως μετὰ πικρίας ἀπὸ τὰ προηγούμενα ἔγγραφα ὅτι οἱ ἀστυνομικοὶ τῆς Βιέννης ἀντλοῦν τὰς εἰδήσεις των ἀπὸ Ἑλλήνας τῆς Βιέννης. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος καὶ ἡ ἀξιοπιστία τῶν εἰδήσεων τῆς Ἀστυνομίας τῆς Βιέννης, ἡ ὁποία εἰσχωρεῖ διὰ τῶν μεθόδων καὶ τῶν ὀργάνων της μέχρι τῆς ψυχῆς τοῦ παρακολουθουμένου. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ συνεχίζεται καὶ κατὰ τὰ ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως. Τὰς σχετικὰς «ἐκθέσεις» δύσκολα ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰς διαβάσῃ σήμερον καὶ νὰ συγκρατήσῃ καὶ τὴν πικρίαν του. Πρὶν συλληφθῆ λοιπὸν ὁ Γαζῆς πρέπει νὰ συγκεντρωθῶν θετικαὶ πληροφορίαι περὶ ὄλων τῶν ἐνεργειῶν του. Εἰς τὰς ἀρχὰς ἤτο γνωστὸν ὅτι ἤτο ἀρχιμανδρίτης, συγγραφεὺς καὶ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Λόγιος Ἑρμοῦ» ἀπὸ τοῦ 1811.

Ἡ Βιέννη ἔχει τὴν τιμὴν νὰ εἶναι ἡ γενέτειρα τοῦ «ἡμερησίου» καὶ περιοδικοῦ Τύπου τῶν Ἑλλήνων. Ἐδῶ ἐξεδόθη τὸ 1790 ἡ πρώτη «Ἐφημερίς» τῶν ἀδελφῶν Πούλιου, ἐδῶ καὶ ὁ «Λόγιος Ἑρμοῦ», ὄχι μόνον τὸ πρῶτον καὶ μοναδικὸν ἑλληνικὸν φιλολογικὸν περιοδικὸν ἀλλὰ καὶ ἕνα σοβαρὸν φύλλον, τὸ ὁποῖον συνεκέντρωσεν ὡς συνεργάτας τοὺς γνωστοτέρους λογίους τῆς ἐποχῆς του. Αἱ «ἀγγελίαι» του ἦσαν ἀξιόπιστοι διότι ἐγράφοντο ὄχι ἀπὸ βιαστικούς καὶ διψασμένους διὰ «Sensations» δημοσιογράφους, ἀλλὰ ἀπὸ ἡσυχους λογίους σκορπισμένους σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης. Ἰσως δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν ἐὰν εἰποῦμεν ὅτι κανὲν περιοδικὸν τῆς Ἑλλάδος, ἀκόμη καὶ τῆς σημερινῆς, δὲν εἶχε τόσους πολλοὺς καὶ τόσον σπουδαίους συνεργάτας ὅπως ὁ «Λόγιος Ἑρμοῦ» τῆς Βιέννης. Καὶ τοῦτο ἀσφαλῶς διότι τὸ περιοδικὸν αὐτὸ ἤτο ὅλη ἡ πνευματικὴ Ἑλλάς μὲ τὰ προβλήματα της, μὲ τὴν «Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν», τὸ «Λογοτεχνικὸν Ἐπιμελητήριόν» της, τὸ «Βιβλιογραφικὸν δελτίον», τοὺς μεγάλους καὶ μικροὺς νεκροὺς της. Σήμερον ἀποτελοῦν οἱ τόμοι του τὴν σπουδαιοτέραν ἴσως πηγὴν τῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς πρὸς τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ Γαζῆς εἶχε τὴν διεύθυνσιν τῆς συντάξεώς του μέχρι τοῦ 1816, κατόπιν τὴν ἀνέλαβεν ὁ Θ. Φαρμακίδης καὶ ὁ Κ. Κοκκινάκης, ὁ ὁποῖος ἐσταμάτησε τὴν ἐκδοσιν ὅταν τὸ 1821 ἤναγκάσθη νὰ δημοσιεύσῃ τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε' κατὰ τῶν Ἑλλήνων Ἐπαναστατῶν. Ἄλλὰ ἤτο ὁ «Λόγιος Ἑρμοῦ» πράγματι μόνον ἕνα φιλολογικὸν περιοδικόν; Τὴν ἀπάντησιν θὰ μᾶς τὴν δώσῃ ἡ Ἀστυνομία τῆς Βιέννης. Ὅταν τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἀστυνομίας ἐτοίμασε τὸ ἔγγραφο διὰ τοῦ ὁποῖου ἐδίδε τὴν ἐντολὴν εἰς τὴν Ἀνω-

τάτην Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας νὰ παρακολουθήσῃ τὰς σχέσεις καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ, ἐδιάβασεν ἕνας πράκτωρ, πού ὑπογράφεται χαρακτηριστικῶς «Ἡ γνωστὴ χεὶρ» τὸ ἔγγραφο πρὶν ἀποσταλῆ καὶ ἐκάθησε ἀμέσως καὶ συνέταξε εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τὴν ἐξῆς ἔκθεσιν ἀπὸ 22ας Ἀπριλίου 1811 πού σώζεται καὶ αὐτὴ εἰς τὸν φάκελλον τοῦ Γαζῆ:

«Ἐξ ἑνὸς ἔγγραφου ἐτοίμου ν' ἀποσταλῆ πρὸς τὴν Ἀνωτάτην Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας, συμπεραίνω ὅτι ἡ ὑμετέρα Ἐξοχότης ἐνδιαφέρεται διὰ τὰς σχέσεις τοῦ Ἑλλήνου ἀρχιμανδίου Ἀνθίμου Γαζῆ. Ἴσως εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς δώσω πληροφορίας τὰς ὁποίας ἡ Ἀνωτάτη Διεύθυνσις τῆς Ἀστυνομίας θὰ συνεχέντρωνε μόνον κατόπιν μακροῦ χρόνου».

Αἱ πληροφορίες τοῦ ἐθελοντοῦ αὐτοῦ πράκτορος, αἱ ὁποῖαι προήρχοντο ἀσφαλῶς ἀπὸ Ἑλλήνας ἔχουν ὡς ἐξῆς:

«Ὁ Ἀνθιμος Γαζῆς ἐκδίδει μὲ τὴν ἄδειαν τῆς Λογοκρισίας περιοδικὸν εἰς νεοελληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐρμῆς ὁ Λόγιος». Τὸ περιοδικὸν τοῦτο καίτοι ἐξωτερικῶς ἐπιδιώκει «νὰ διαφωτίσῃ φιλολογικῶς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος», ἀποτελεῖ ἐν τούτοις συγχρόνως τὸ σημεῖον συγκεντρώσεως τῶν ἐν διασπορᾷ Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι εἴτερ ποτε ἄλλοτε ὄνειροπολοῦν τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Γαζῆς εὐρίσκεται ὡσαύτως εἰς στενωπάτας σχέσεις μὲ τὸν μητροπολίτην τῆς Βλαχίας Ἰγνάτιον, ὁ ὁποῖος παίζει ἐκεῖ ἕναν σπουδαῖον ρόλον, πληρώνει ἕνα μέρος τῶν ἐξόδων τῆς ἐκδόσεως καὶ διανέμει δωρεὰν ἀντίτυπα τοῦ «Λογίου Ἐρμου».

«Ἐπὶ τὴν ἀναγέννησιν αὐτὴν τῆς Ἑλλάδος τρέφουν ἐλπίδας συγχρόνως τὸ Παρίσι καὶ ἡ Πετρούπολις, ἐνῶ ἡ προαγωγὴ τῶν ἐλπίδων αὐτῶν φαίνεται, ὅτι ἀποτελεῖ τὴν μονομανίαν τοῦ Γαζῆ. Πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν ἐργάζονται μετὰ τοῦ Γαζῆ μεταξὺ ἄλλων»:

Ἀκολουθεῖ ἕνας κατάλογος τῶν συνεργατῶν τοῦ «Λογίου Ἐρμου», ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἐλήφθη ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ περιοδικόν, πού συνήθιζε ν' ἀναφέρει εἰς τὰ φύλλα του τὰ ὀνόματα τῶν συνεργατῶν του. Τοὺς ἀναφέρομεν ἐδῶ διὰ νὰ δώσωμεν μίαν ἰδέαν τοῦ ἐπιτελείου τῶν λογίων, πού συνέτασσαν τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν φιλολογικὸν περιοδικόν:

«Εἰς τὴν Βιέννην: Στέφανος Κομητᾶς, Ἀθανάσιος Σταγειρίτης, Νεόφυτος Δούκας, Ἀλέξανδρος Βασιλείου, Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης, Δημήτριος Δάρβαρις, Μανουὴλ καὶ Κυριάκος Καπετανάκης.

Παρίσιον: Ἀδαμάντιος Κοραῆς — ἀνὴρ μεγίστης σημασίας —, Παναγιωτάκης Κοδρικᾶς, Γρηγόριος Ζαλίκογλου.

Βουκουρέστιον: Κωνσταντῖνος Βαρδαλάχος, Ἀθανάσιος Ἰωαννίδης.

Ἰάσιον: Ὁ ἐπίσκοπος Θεόκλητος, Δημήτριος Γοβδελάς, ὁ Τραπεζοῦντος Ἀνανίας.

Κωνσταντινουπόλις: Στέφανος Δούκας, Νικόλαος Λογάδης».

Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ἡ φήμη τοῦ Κοραῆ ἦτο καὶ εἰς τὴν Βιέννην τόσον διαδεδομένη, ὥστε ἕνας ἀστυνομικὸς πράκτωρ νὰ σημειώσῃ δίπλα εἰς τὸ ὄνομά του «Ἄνὴρ μεγίστης σημασίας». Καὶ τελειώνει τὸ αὐτὸ ἔγγραφο ὡς ἐξῆς:

«Ὁ Γαζῆς ἐφρόντισε τὴν ἐκτύπωσιν πολλῶν χαρτῶν ἐργάζεται ἀκαταπαύστως, κλεισμένος εἰς τὸν ἑαυτὸν του περισσότερον ἀπὸ πρὶν καὶ γενικῶς εἶναι δύσπιστος, πολὺ ἀφωσιωμένος εἰς τὴν Ρωσίαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τοῦ θρησκευματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι τὸν ἐγκωμιάζουν ἀπ' ἐκεῖ εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον. Εἶναι Τοῦρκος ὑπήκοος καὶ καταγεται ἐκ Θεσσαλίας. Πρόκειται — δῆθεν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ὑγείας του — νὰ ἐπιστρέψῃ προσεχῶς εἰς τὴν πατρίδα του. Ἡμπορῶ νὰ σᾶς δώσω λεπτομερεστέρας πληροφορίας ἀπὸ τὴν πηγὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχονται καὶ αὐταί. Θὰ τὴν κατονομάσω εἰς τὴν ὑμετέραν Ἐξοχότητα προφορικῶς.

Βιέννη, 22 Ἀπριλίου 1811

ΓΝΩΣΤΗ ΧΕΙΡ».

ΦΑΡΣΑΛΙΝΗ

ΑΛΜΥΡΙΩΤΙΣΣΑ

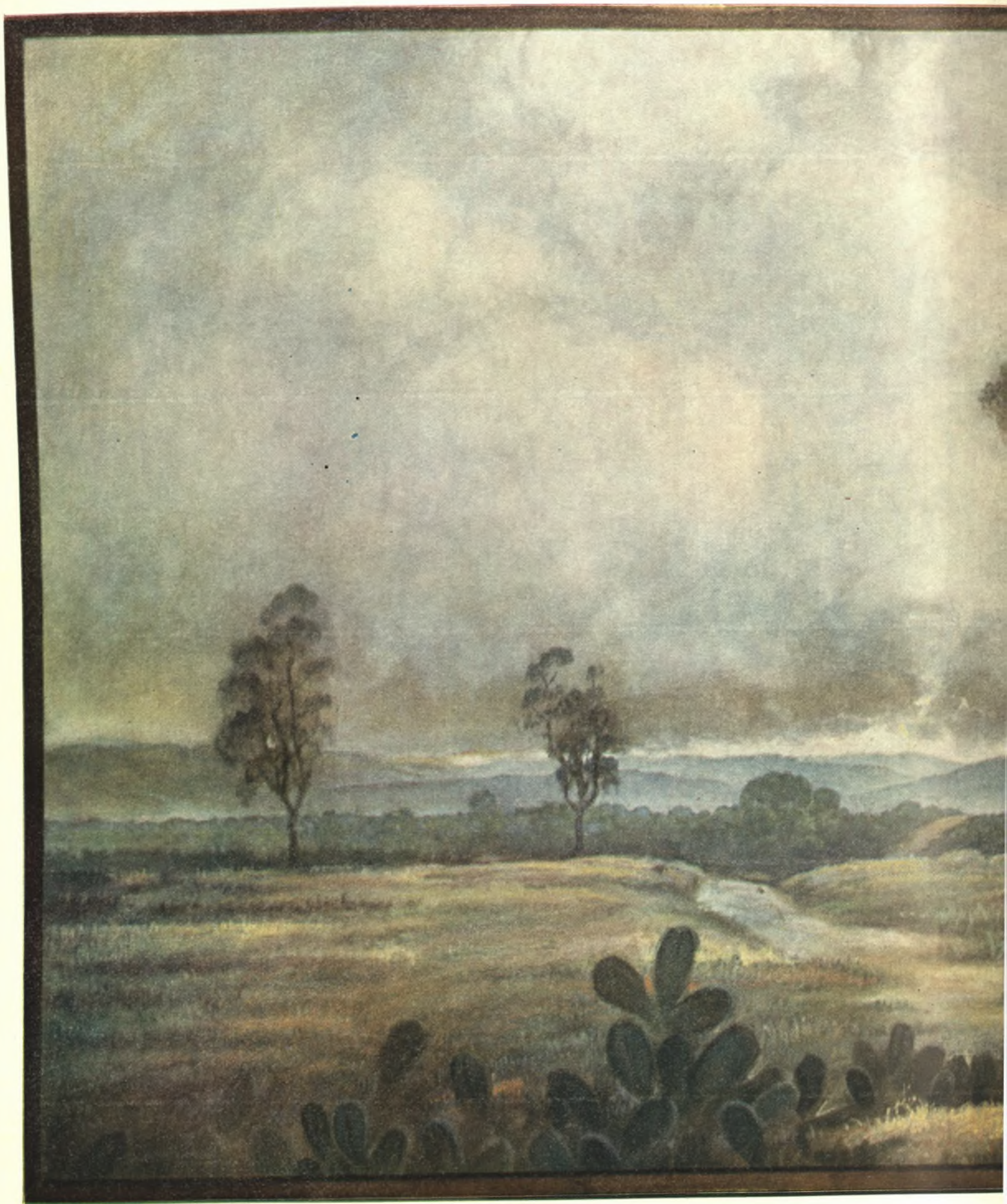
Έργα: Άθηνᾶς Ταρσοῦλη

ΤΡΙΚΕΡΙΩΤΙΣΣΑ

Έργον: Κ. Ζημέρη

ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ ΚΑΜ

ον Ε. Σπυρίδωνος

ΠΗΛΙΟΡΕΙΤΙΣΣΑ

*Εργον: Βαγγέλη Σκουβαρά

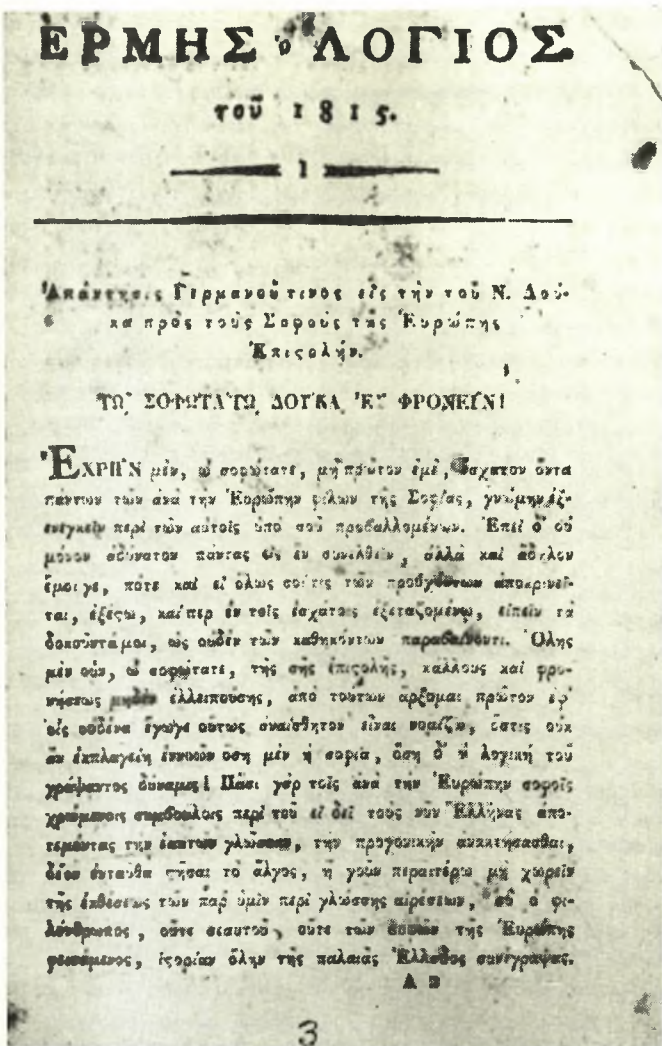

ΤΡΙΚΑΛΙΝΗ

ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑ

"Εργα: Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη

Ἄλλὰ φαίνεται, ὅτι ἡ «γνωστὴ χεῖρ» δὲν ἠμπόρεσε πλέον νὰ συγκεντρώσῃ νεωτέρας πληροφορίας περὶ τοῦ Γαζῆ, διότι εἰς τὰς 15 Μαΐου 1811 γράφει ὁ ὑπουργὸς ἕνα ἀρκετὰ θυμωμένο γράμμα πρὸς τὸν Ἄρμπρουστερ, εἰς τὸν ὁποῖον τοῦ ὑπενθυμίζει τὴν προγενεστέραν του ἐντολὴν καὶ τὸν διασει: «νὰ συγκεντρώσῃτε περαιτέρω πληροφορίας περὶ τῶν πολιτικῶν τάσεων τῶν συντακτῶν τοῦ «Λογίου Ἐρμού» καὶ τῶν σχέσεων τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ, ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἐξ ἧς ἠντλήσατε καὶ τὰς πρώτας».

Δυστυχῶς δὲν εὐρέθησαν μέχρι τῆς στιγμῆς τὰ ἐγγραφα πού θὰ περιεῖχον ἴσως τὰς πληροφορίας τοῦ πράκτορος διὰ τὸ ἐλληνικὸν περιοδικόν. Πάντως ὁ «Λόγιος Ἐρμῆς» δὲν εἶχε διαψεύσει τὰς ὑπονοίας τῆς Ἀστυνομίας περὶ τῶν μυστικῶν του σκοπῶν. Γνωρίζομεν ἀπὸ ἄλλα ἐγγραφα ὅτι ἡ κυκλοφορία του δὲν ἦτο μὲν μεγάλη, ἀλλὰ ἐδιαβάζετο πολὺ καὶ εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοῦ του. Ἦτο ἐλληνικὸν περιοδικόν, ἐπομένως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λείπουν οἱ ἀνταγωνισταὶ καὶ οἱ ὕβρισταὶ του. Ἴδου π.χ. τί διαβάζομεν εἰς μίαν ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν τοῦ Κωνσταντίνου Νικολοπούλου, τοῦ συμπαθοῦς ἐκείνου πτωχοπροδρόμου τῶν Παρισίων. Ἡ ἐπιστολὴ εὐρίσκεται εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας εἰς τὸ Παρίσι. Ἀπευθύνεται, ἐκ Παρισίων, τὴν 19 Σεπτεμβρίου 1816, πρὸς τὸν Ἀνθιμον Γαζῆν καὶ ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων:

«Προχθὲς ἀνέγνων κατὰ τινα τύχην μετὰ πολλῆς λύπης καὶ ἀγανακτήσεως τὸ συγγραμμάτιον τὸ ἐπιγραφόμενον «Διατριβὴ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Λογίου Ἐρμού καὶ εἰς τινα τῶν προλεγομένων τοῦ Ταρτούφου». Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τῆς ἀηδεστάτης ταύτης φλυαρίας μοὶ φαίνεται πάντη ἄμοιρος νοῦ καὶ κρίσεως καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις δεικνύει σαφῶς διὰ τῆς ματαιίας αὐτοῦ ἀντιλογίας ὅτι ἀληθῶς ἐστὶ σχολαστικὸς. Εὐκαιρῶς ἠμπορεῖ τις ἵνα εἴπῃ πρὸς τὸν μωρὸν τοῦτον καὶ ἀπειρόκαλον ἄνδρα τὸ «πολλὰ γράφεις ἀκρίτως» τοῖνον σου δέομαι γράφε πλείονα· μείζω γὰρ ταύτης οὐκ ἔχω εὐξασθαί σοι μανίαν».

Ἄς σημειωθῇ ἀκόμη ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων ὑπάρχουν καὶ δύο ἀκόμη ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Ἀνθιμον Γαζῆν, τῆς 16 Ἰουλίου 1813 καὶ 29 Ὀκτωβρίου 1813. Καὶ αἱ δύο εἶναι ἐνδιαφέρουσαι διότι περιέχουν φιλολογικὰς εἰδήσεις.

Τὸ 1816 ἔφυγεν ὁ Γαζῆς ἀπὸ τὴν Βιέννην διὰ νὰ συναντήσῃ εἰς τὴν Ὁδησσὸν τοὺς Φιλικούς καὶ νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐκεῖ τὰς ἐντολάς των. Τὸ 1818 τὸν εὐρίσκομεν εἰς τὴν Φωκίδα νὰ κατηχῆ ὄχι πλέον πιστοῦς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀλλὰ μαρτυροκαπιτισμένους ἀρματωλοῦς. Ὁ Ἀνθιμος Γαζῆς, ὁ ἀρχιμανδρίτης πού ἀπασχόλησεν εἰς τὴν Βιέννην τὸν Μέττερνιχ ἀνήκει πλέον εἰς τὰ ἐνεργὰ μέλη τῆς Ἐπαναστάσεως.

*

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχει ἀναλάβει εἰς τὴν Βιέννην τὸ ὑπουργεῖον Ἀστυνομίας ὁ φοβερὸς διώκτης τῶν Φιλικῶν καὶ πά-

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας Χάγκερ σπεύδει τὴν 25ην Ἀπριλίου νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν «γνωστὴν χεῖρα», τὸν γραμματέα τῆς Αὐλῆς Ἄρμπρουστερ διὰ τὰς πληροφορίας περὶ τοῦ «Λογίου Ἐρμού» καὶ τοῦ ἐκδότου του. Ἄλλὰ θέλει... καὶ ἄλλας. Γράφει σχετικῶς:

«Ἐπιθυμῶ ὅπως σύμφωνα μὲ τὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἐκάματε κατὰ τὴν συνομιλίαν μας, θελήσετε νὰ ἐξακριβώσῃτε καὶ τοῦτο, ἐάν δηλαδὴ ὁ «Λόγιος Ἐρμῆς» ἐξακολουθῇ νὰ ἔχῃ ἀκόμη τὸν ἀρχικόν του καθαρῶς φιλολογικὸν σκοπόν, ἢ ἐάν διέπεται καὶ ὑπὸ μιᾶς πολιτικῆς τάσεως καὶ ποίας. Ὡσαύτως ποῖα πολιτικὰ φρονήματα ἔχει ὁ συντάκτης Γαζῆς καὶ οἱ ἐνταῦθα συνεργάται του καὶ κατὰ πόσον οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀνταποκρίται του ἀπομακρύνονται τούτων πολιτικῶς. Ἰδιαιτάτα μ' ἐνδιαφέρει νὰ διαφωτισθῶ σχετικῶς μὲ τὰ ἐλατήρια ὑπὸ τῶν ὁποίων κινούμενος ὁ Γαζῆς φαίνεται τώρα νὰ ἔχῃ εἰσέλθει εἰς πολὺ στενάς σχέσεις μὲ τὴν ρωσικὴν πρεσβείαν.

Βιέννη, 25 Ἀπριλίου 1811

ΧΑΓΚΕΡ»

σης φιλελληνικῆς κινήσεως Σεντλίσκου. Ἦδη ἀπὸ τοῦ Συνεδρίου τῆς Βιέννης ἀπασχολεῖται ἡ Ἀστυνομία μὲ τὴν Ἑταιρείαν τῶν Ἑλλήνων φιλομουσῶν, τῆς ὁποίας τὴν σημασίαν εἶχεν ἴσως κατὰ συνήθειαν, ὑπερτιμήσει. Εἰς ἓνα ἔγγραφόν του ἀπὸ 1 Μαρτίου 1818 ἐντέλλεται λοιπὸν ὁ ὑπουργὸς τὴν Ἀστυνομίαν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς:

«Λέγεται ὅτι κάποιος Νέγρης — πρόκειται πιθανῶς περὶ τοῦ Θεοδώρου — ἐσκόπευε νὰ ἰδρῦσῃ ἐδῶ εἰς τὴν Βιέννην μίαν μυστικὴν Ἑταιρίαν, ἡ ὁποία θὰ ἀποτελεῖται μόνον ἐκ 12 μελῶν καὶ θὰ συσκέπτεται περὶ τῆς ὑποθέσεώς της ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δι' ἀλληλογραφίας. Ἡ Ἑταιρεία θὰ ἔχη κατ' ἀρχὰς ὡς κύριον σκοπὸν τὴν βαθμιαίαν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, λέγουν ὅτι θὰ ὑποστηριχθῇ ὑπὸ τῶν Φιλομουσῶν ὁ ἱερεὺς τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ ναυδρίου Θεόκλητος Φαρμακίδης εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ «Λόγιος Ἑρμῆς» εἰς τέτοιον βαθμὸν, ὥστε νὰ παραιτηθῇ τῶν καθηκόντων του ὡς ἐφημέριος διὰ νὰ δυνηθῇ εἰς τὸ μέλλον ν' ἀφιερωθῇ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν μόρφωσιν αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους».

Εἰς μίαν ἄλλην ἐπιστολὴν, ἡ ὁποία ἐσώθη εἰς τὴν γερμανικὴν τῆς μετάφρασιν ἀκέφαλος — ἴσως εἶναι τοῦ Κοραῆ ἢ τοῦ Κ. Νικολοπούλου — ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Ἄνθιμον Γαζῆν διαβάζομεν τὰ ἐξῆς σχετικὰ πρὸς τὸν «Λόγιον Ἑρμῆν». Ἡ ἐπιστολὴ πρέπει νὰ ἔχη γραφῆ πρὸ τῆς 1ης Μαρτίου 1818:

«... Σᾶς εὐχαριστῶ ἐπίσης, Πανοσιολογιώτατε, θερμῶς διὰ τὰς φροντίδας τὰς ὁποίας κατεβάλατε ὑπὲρ τοῦ «Λογίου Ἑρμῆς» καὶ τοῦ ἐκδότου τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδου. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς στερεῖται προσεχῶς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του μισθοῦ μόνον καὶ μόνον... (ἐδῶ εἶναι τὸ ἔγγραφον κατεστραμμένον), Διὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν εἶναι ἄξιος πάσης ὑποστηρίξεως... Λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ παρακαλέσω τὴν πανοσιολογιότητά σας νὰ τὸν βοηθήσῃ, ὅπως αὕτη κρίνει σκόπιμον, ἂν καὶ εἶμαι ἐκ τῶν προτέρων πεπεισμένος ὅτι ἔχετε πρὸς τοῦτο ὄλην τὴν προθυμίαν. Ἐγὼ δὲ σᾶς ὑπόσχομαι νὰ τὸν ἐνθαρρύνω εἰς τὴν ἀπόφασίν του, κατὰ τὰς δυνάμεις μου, καὶ νὰ τὸν παρακινῶ πάντοτε νὰ ἐνστερνίζεται τὴν ὑπόθεσιν τοῦ «Λογίου Ἑρμῆς». Μὴ λησμονῆτε ὅτι σεῖς εἴσθε ὁ ἰδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ. Εἶθε δι' ὑμῶν νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἡ εὐδοκίμησις τοῦ περιοδικοῦ. Ἴσως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καλυφθοῦν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας — τῶν Φιλομουσῶν — τουλάχιστον τὰ τυπογραφικὰ ἐξοδα. Ἡ ὠφέλεια τοῦ «Λογίου Ἑρμῆς» ἐὰν δὲν εἶναι μεγαλύτερα ἰσοῦται τουλάχιστον μὲ τὴν ὠφέλειαν ποὺ παρέχει ἓνα σχολεῖον. Διὰ τῶν εἰσφορῶν τῶν συνδρομητῶν θὰ ἤμποροῦσε κατόπιν νὰ καλύψῃ ὁ Θεόκλητος τὰ ἰδικὰ του ἐξοδα. Μὴ νομίζετε ὅτι αἱ συνδρομαὶ παίζουν ἓνα μεγάλο ρόλο. Ἀπ' ὄλην τὴν Ἑλλάδα ἔχομεν μόλις 60 συνδρομητάς. Συμπεράνετε λοιπὸν ἐξ αὐτοῦ τὸ πόσον ἠλαττώθη ὁ ζῆλος τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν διαφώτισίν των. Συγχωρήσατε τὴν φλυαρίαν μου. Συνημμένως τὸ σχέδιον τοῦ Νέγρη...».

Βλέπομεν λοιπὸν τὰς περιπετείας καὶ ἐκδοτικὰς δυσκολίας τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖον

δὲν ἐδίδασκε μόνον ἀλλὰ καὶ ἐθέρμαινε τὰς ἐλπίδας διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἔθνους. Ἴσως νὰ χρειασθῇ εἰς τὸ μέλλον ἂν ὄχι νὰ ἀναδημοσιευθοῦν οἱ τόμοι του ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ ὥστόσον νὰ γίνῃ μία ἐπιλογή τῶν φιλολογικῶν του εἰδήσεων καὶ εἰδικώτερον ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑλλήνων λογίων καὶ τῶν ἔργων των. Τόση εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερον ἡ σημασία τοῦ «Λογίου Ἑρμῆς», τὸν ὁποῖον ἰδρυσεν ἓνας ἀρχιμανδρίτης, ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς, τὸν συνέχισεν ἓνας ἄλλος, ὁ Θεόκλητος Φαρμακίδης, καὶ τὸν ἐσταμάτησεν ἐμμέσως ἓνας πατριάρχης, ὁ Γρηγόριος Ε'. Μετὰ τὴν ἀναγκαστικὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀφορισμοῦ του κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ὑπὸ τοῦ Κ. Κοκκινάκη, ἔπρεπε ὁ «Λόγιος Ἑρμῆς» νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν σκηνήν. Πάντως τὸν ρόλον του τὸν ἐσυνέχισαν οἱ ἐκδόται του: ὁ ἓνας μὲ πολεμικὰ τραγούδια, ὁ ἄλλος ἀπὸ πανεπιστημιακὴν ἔδραν καὶ ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς μὲ τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ τὰς πρώτας Ἐθνοσυνελεύσεις.

Ἡ συνέχεια τῆς παρουσίας μελέτης θὰ δημοσιευθῇ εἰς προσεχῆ τὸμον τῶν «ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ» ΧΡΟΝΙΚΩΝ». Θὰ περιλαμβάνη τὰ κάτωθι κεφάλαια:

Μία δημοσιογραφικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῆς Βιέννης κατὰ τὸ 1814.

Ἑλληνες ἐκδόται καὶ ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῆς παλαιᾶς Βιέννης.

Προσπάθεια Ἑλλήνων νὰ ἰδρῦσουν τυπογραφεῖα εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν.

Τὸ ἐν Βιέννην ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον τῶν Ἀρμενίων Μεχιταριστῶν.

